

## IZPISKI ORGANIZACIJA ŠPORTA

**RAZLIKA MED ŠPOR. MENED. IN TRŽENJEM:** Trženje je proces načrtovanja in izvajanja koncepcije, oblikovanja cen, promocije in distribucije idej, blaga in storitev, z namenom ustvarjanja menjav, ki zadovoljujejo cilje posameznikov in organizacije. Je splet postopkov in opravil, katerih namen je povečati prodajo, izbiro storitev, skratka izboljšati trenutno stanje s pomočjo tržnih zakonitosti. Trženje je sestavni del menedžmenta oz. njegovo glavno opravilo, vključeno je v vse njegove naloge. Menedžment je proces načrtovanja izvedbe in spremljanja ter ugotavljanja dosežkov. Pri tem spoznavamo in analiziramo probleme, ugotavljamo vzroke, jih opredelimo in izberemo alternativno ustrezno rešitev, ki nas pripelje do cilja.

**FUNDACIJA ZA ŠPORT:** je pravna oseba in nastopa samostojno v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti, v svojem imenu za svoj račun, upravlja jo svet, nastala je na podlagi zakona o lastninskem preoblikovanju Loterije Slovenije. Sredstva iz nje pridobiš na podlagi razpisa. **FINANCIRA:** športne dejavnosti, gradnjo športnih objektov, raziskovanje in razvoj športa, založništvo v športu. **VIRI SREDSTEV:** 10% navadnih imenskih delnic Loterije Slo.; 20% iz plačil koncesijskih dajatev za trajno prirejanje številčne loterije, loterije s trenutno znanim dobitkom in lota; 80% iz plačil koncesijskih dajatev športne napovedi, druge šortne stave in kviz loterije; 5% od prodaje srečk s področja športa; 1% posebne igre na srečo in donacije **KAKO DOBITI SREDSTVA:** na podlagi javnega razpisa, izjemoma brez njega, če gre za program, ki ga je treba nujno izvesti (treba je opisati projekt do podrobnosti).

**NAČINI KOMUNICIRANJA V ŠP. MENEDŽMENTU:** tri oblike: \*aktivna komunikacija (govorjenje, pisanje), \*poslušanje, \*brez komunikacije (neverbalna 55% vsega komuniciranja). Pri komunikaciji moramo biti pozorni na 5 točk: kaj, zakaj, komu, kako in kdaj. Komuniciranje poteka lahko kot: poslovni sestanek, poslovni pogovor, nastopi in predstavitve, seminarji, posvetovanja, simpoziji, kongresi, pogajanja, vplivanje.

**BISTVO VLADNIH ŠPORT. ORG.:** je izkazovanje javnega interesa, načrtovanje politike, financiranje in podpiranje vseh subjektov športa. KATERE: ministrstvo, fundacija za šport, javni zavodi, šole, vrtci.

**BISTVO NEVLADNIH ŠPORT. ORG.:** je izkazovanje interesa civilne družbe in zasebnega interesa, povezovanje, ki je trdno in ima svojo pravno podlago, z namenom uresničevanja določenih skupno dogovorjenih nalog na višji ravni. KATERE: športna društva, vse zveze, študentska, šolska šp. društva, OKS – združenje športnih zvez

**VIRI FINANCIRANJA ŠPORTA:** Proračunska – javna sredstva 20% (sredstva državnega proračuna – javni razpis, sredstva lokalnih skupnosti – občin – določijo v proračunu občine, sredstva športne fundacije iz iger na srečo – razpis) in neproračunska – zasebna sredstva (sredstva sponzorjev, donatorjev, gospodinjestev – članarine, vstopnine; volila, darila, druga lastna sredstva – tombole, srečelovi).

**ZAKONI PRI ORG. JAVNIH PRIREDITEV:** zakon o javnih shodih in javnih prireditvah, z. o javnem redu in miru, z. o prepovedi in omejevanju porabe alkohola, z. o prepovedi in omejevanju kajenja, v zaprtih prostorih.

**PIREDITELJ:** lastnik prireditve, organizacija, ki ima pooblastila, da se bo določena prireditev zgodila.

**ORGANIZATOR:** izvajalec prireditve, poskrbi za vse, org. in prired je lahko ena oseba.

**POKROVITELJ:** daje protokolarno podporo prireditvi.

**SPONZOR:** zagotovi določena denarna ali materialna sredstva, v zameno dobi propagiranje njegovih izdelkov ali storitev.

**DONATOR:** nameni določena darila.

**VERTIKALA MED DRUŠTVOM DO MEDNARODNE RAVNI:** raven občine(šz v občini), mestna raven (mestna šz), upravne enote (šz v upravni enoti) državna raven (OKS-ZŠZ, zveza študentskih šp. druš.) Evropska raven (ESF, ENGSO, EOC), raven sredozemlja (SKSI), svetovna raven (ISF, MOK, AGFIS, IANOS, FISU).

**KAKO PRIDOBITI SREDSTVA IZ PRORAČUNA:** sredstvo državnega proračuna, sredstva lokalnih skupnosti, sredstva športne fundacije iz iger na srečo ( za vse velja načelo javnega razpisa) NEPRORAČUNSKA SREDSTVA: sredstva sponzorjev, donatorjev, gospodinstev, vabila, darila, druga lastna sredstva.

**RAZLIKA MED VLADNIMI:** izvajalce na podlagi zakona ustanovijo državni organi, država jim zagotavlja 100% financiranje, ne poznajo vert. in horiz. povezovanja, se ne pojavljajo v mednarodnem prostoru kot samostojni subjekti dejavnosti, dejavnost izvajajo na podlagi posebnih zakonov, izvajalci dejavnosti imajo neposredne odnose z državnimi upravnimi organi. **IN NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI:** prostovoljno združenje krajanov, 25% financiranje iz javnih financ, povezana so vertikalno od baze do mednarodne ravni, vsebina dela ni predpisana, delajo na podlagi pravil društev, odnosi do upravnega organa niso direktni.

**OKS:** ustanovljen je bil, da zastopa interese športnikov RS, kot neprofitna športna organizacija nacionalnih panožnih zvez, OKS-ZŠZ ima od leta 98 naslednje članice kot pravne osebe (39 olimp. šp., 9 ne olimp. šp. 3 šp. zveze brez glasovalne pravice, 11 MOK prizna)

OKS: jo kot edino priznava MOK, je osrednja krovna nevladna organizacija, je naslednik športne zveza Slovenije. Za članice OKS je delovanje urejeno s pravili, njihova dejavnost pa ni v programu MOK, ker jih ta ne priznava. Pravila so podrobno urejena: -organiziranost, -naloge, -pristojnosti, -financiranje, -članstvo ipd.. nastal je na podlagi listine o združitvi OKS-a in ŠZS leta 1995

**PANOŽNA ZVEZA:** povezujejo se homogena društva neke panoge na vsebinski podlagi, poskušajo skupno in enotno reševati problematiko, običajno niso pravne osebe, prizadevajo si, da bi dobile mesto v mednarodnih prostorih svoje panoge, zato se hočejo pridružiti OKS.

**SHOD:** običajno na odprtem; neomejeno število obiskovalcev; ima športno-politični moto; potrebno je poskrbeti za zavarovanje shoda; označiti pot do shoda; urediti je potrebno informacijsko službo, postajo za PP, sanitarje,...;sestavljen iz 2 delov: športno-kulturno-politični del, zabavni del;

**PRIREDITEV:** običajno v zaprtem prostoru; število gledalcev določeno s sedeži; ni političnih tem; ni je potrebno zavarovati; manjši organizacijski odbori( 5 organizatorjev); izdelati poseben protokol za prejemnike dosežkov; priznanje mora podeljevati predsednik organizacije oz. žirija ali pooblaščenec te organizacije.

**ALPE JADRAN:** je povezava 19 dežel ( italjanske dežele, avstrijske zvezne države, bavarska, madžarske županije, švicarski kanton, hrvaška, slovenija); ustanovljen 78. leta; 81. odločitev za športno povezovanje; 83 se oblikuje program tekmovalnega povezovanja; športniki do 18 leta; izvaja se vsaki dve leti: Poletne( atletika, plavanje, košarka, odbojka), Zimske ( slalom, veleslalom, teki, hokej na ledu)- prireditelj lahko doda eno panogo.

**DVE OSNOVNI SVOBOŠČINI V ŠPORTU:** zakon o društvih; zakon o javnih shodih in javnih prireditvah

**NAČELA TRŽENJA:** po Kotlerju: ciljni trg; potrebe kupca; usklajeno trženje; dobičkonosnost.

**SPONZORSKA POGODBA:** obveznosti in dajatve sponzorja (denarne, stvarne, storitve sponzorja, sponzorjevo sekundiranje sponzoriranemu, obveznosti tretjih oseb); obveznosti in dajatve sponzoriranega

### **FUNDACIJA ZA ŠPORT**

Spada med vladne organizacije, ker je bila ustanovljena z zakonom. Zbira denar in ga deli na podlagi javnega razpisa. V fundaciji so skupine za, ki odločajo za katero stvar se daje denar. Če denarja v tem letu niso porabile, ga morajo vrniti ali oddati prošnjo za podaljšanje. a) zakon o lastninskem preoblikovanju loterije SLO, na podlagi tega je DZ sprejel odlog o ustanovitvi fundacije za financiranje športne organizacije v RS b) fundacija-pravna oseba, ki nastopa samostojno v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti v svojem imenu in za svoj žiro račun.

### **PRODUKTI ŠPORTNEGA TRŽENJA**

Šport je odličen promotor države, hkrati pa tudi uspešen promotir sponzorjev organizacij, ki vlagajo v športno dejavnost. Vrhunski šp.dosežek so dejavnik promocije, identifikacije športnika in del identitete vsakega naroda ali države. Eden od pomembnejših produktov športa so storitve, ki izhajajo iz motivov pasivnih uporabnikov (Chlladurai: razvedrilo, tekma, spektakel in zadovoljitev družbenih potreb na »tretjem mestu«). Za gledanje tekmovanja gledalci plačajo. Vendar ni pomembnen samo rezultat, ampak tudi spektakel (obtekmovalne slovestnosti). Ti elemnti vplivajo na udeležbo pasivnih uporabnikov. Prizadevamo si pridobiti naklonjenost uporabnikov tako, da sponzoriramo skupine ljudi, ki so jim naklonjeni. V športni rekreaciji je produkt množičnost –popularizacija.

### **TRŽENJE**

Je proces menjave, načrtovanje in izvajanje koncepcije oblikovanja cen, promocije in distribucije (idej, blaga, storitev). Namen je ustvarjenje menjav, ki zadovoljujejo cilje posameznikov in organizacije. Poleg tega je še sodobna poslovna filozofija in poslovna politika, ki povezuje ponudbo dobrin in storitev s povpraševanjem po njih. To je odprt sistem, ki sprejema informacije iz okolja in se pod vplivom zunanjih dejavnikov spreminja in prilagaja. Trženje ni le prodaja je drobec v procesu menjave. Je večstranska aktivnost, ki deluje le v enakopravni interakciji udeležancev v procesu menjave. Preko tega procesa se ekonomija integrira v družbo, da bi zagotovila človekove potrebe. Pomembno je da ima pravi

izdelek, na pravem mestu, ob pravem času in to za pravo ceno. Poznamo 4 koncepte trženja: ● ciljni trg, ● potrebe kupca, ● usklajeno trženje, ● dobičkonosnost.

### **SPONZORSKA POGODBA**

1. Obveznosti, dajatve: ● denarne (enotne in enkratno plačilo, delna plačila (brez pojavljanja v medijih), delna plačila zaradi pojavljanja v medijih, delna plačila glede na rezultat), ● stvarne dajatve (proizvodi sponz.), ● storitve sponzorja (reklama, mediji), ● sponzorjevo sekundiranje sponzoriranemu, ● obveznosti tretje osebe (sponzor sklene pogodbo s trenerjem, da bo treniral moštvo sponzoriranih)

2. obveznosti, dajatve sponzoriranega (osebno sponzorstvo)

3. ekskluziviteta, 4. spoštovanje strank, medsebojno zaupanje, poslovna skrivnost, kodeks, 5. osebne obveznosti, odstopljivost, 6. izključitev odgovornosti, izpolnitveni interes, 7. zavarovanje proračun, pogodbeni kazni, 8. začetek veljavnosti, trajanje, 9. predčasno prenehanje pogodbe, vrnitev dajatev, 10. pisnost, dostopnost razlage, delna neveljavnost, 11. kraj izpolnitve, 12. pristojno sodišče in relevantno pravo.

### **PRORAČUNSKA SREDSTVA**

Globalna poazdelitev virov:

**a) sredstva integralnega proračuna.** Zanja okrog 20% vseh finančnih sredstev v športnih organizacijah. Ta sredstva so:

- sredstva državnega proračuna, ki se vsako leto določijo v državnem proračunu. Pridobitev je mogoča na podlagi javnih razpisov;
- sredstva lokalnih skupnosti (občina). Določijo se vsako leto v proračunu občine;
- športna fundacija iz iger na srečo (upravlja jih svet fundacij). V mnogih državah tega denarja ne prištevajo k proračunskemu, ker so igra na srečo na lokalni ravni.

**b) neproračunska sredstva:**

- sredstva sponzorjev;
- sredstva donatorjev;
- sredstva gospodinstev;
- darila;
- druga lastna sredstva (vstopnice, srečolovi,...)

Nacionalni programi športa, predvideva 12 milijard SIT, majhen indeks, manjši od 100 (šp otrok, mladine, invalidov), realizacija: državna raven zaostaja za 60%, na ravni občin 34%.

Športna društva se financirajo pretežno z denarjem sponzorjev, vstopnine, reklam, ipd.

### **ZAKONI PRI JAVNIH PRIREDITVAH IN ZAKAJ**

Upoštevati morajo zakon o shodih in javnih prireditvah, ter zakon o redu. Zakaj je temu tako pa razmisli sam (uglavnem nakladanje).

Pravica do shodov in prireditvev je splošno civilizacijska. Sodi med človekove pravice in temeljne svoboščine. Ta pravica je podrobno urejena v zakonu o javnih shodih in javnih prireditvah. SHOD: Je zborovanje ljudi, ki želijo na javnem mestu in pod enotnim vodstvom izraziti svoja stališča, predvsem do političnih ali splošno družbenih vprašanj. V športu je javnih shodov malo, zaradi tega morajo organizatorji poznati naslednja pravila:

O če je prireditev v večih državah, uskladiti zakone v teh državah

O prireditev je treba prijaviti

O dovoljenje lahko upravni organ tudi prekliče

O upoštevati varnost

O obratovanje naprav ne sme motiti okolice

O ne smemo ovirati cestnega prometa

O prireditvah ne sme biti v bližini vnetljivih snovi.

- Prireditve, ki se dogajajo v vrtcih, šolah, društvih, njihovem osnovnem programu ni potrebno prijaviti. Prijava mora vsebovati: podatke o organizatorju, kraj, čas, trajanje, ime vodje, program.

### **Zakon o shodih in javnih prireditvah:**

Ureja pravico do javnih shodov i prireditvah, ki sodi med temeljne pravice in svoboščine. Na podlagi tega zakona imajo državljani in njihove organizacije pravico sklicevati in prirejati zborovanja, demonstracije, manifestacije, mitinge in druge javne shode (pogoje dooča zakon in ne smejo biti kršeni). Za vse športne delavce, ki prirejajo katero koli od omenjenih, je ta zakon zelo pomemben.

### **KATERE ZAKONE MORAMO UPOŠTEVATI PRI JAVNIH PRIREDITEV**

Zakon o javnih prireditvah: • organizator mora poznati splošno zakonodajo države, kjer bo prireditev potekala, če prireditev poteka na področju 2 držav, kjer imajo različno zakonodajo moramo to uskladiti s predpisi in se dogovoriti za enoten pristop

- prireditev je potrebno prijaviti: tu zakon uveljavlja 2 pojma: priglasitev in dovoljenje. Priglasitev mora biti opravljena minimalno 5 dni pred prireditvijo. Odločbe se sprejema in izdaja po upravnem postopku, za katerega je odgovoren upravni organ občina, kjer se prireditev izvaja. Če 2 dni pred prireditvijo pristojni upravni organ ne vroči odločbe, se prireditev lahko izvede.

Dovoljenje: mora biti le za določene prireditve. Mora biti pisno za jane športne prireditve (bakle, ognjemeti, vžiganje kresov in raket) pa tudi za ulične teke, kolesarjenje,... Pri takšnih prireditvah je lahko ogroženo zdravje, življenje in premoženje ljudi. Pri tem lahko upravni organ za notranje zadeve zahteva, da organizator pokaže pravilnost in neškodljivost uporabljenih sredstev. Poleg tega pa lahko zahtevajo tudi ukrepe za večjo varnost in vzdrževanje reda. Pomembno je vedeti, da lahko upravni organ prekliče izdano dovoljenje, če:

- organizator ne ukrepa tako, kot je določeno v dovoljenju, • med izvajanjem in prireditvijo nastopi preimer, zaradi kterega ne bi dobil dovoljenja.

Prireditve priglašamo: •zaradi množice ljudi (predvsem uradnih udeležencev in gledalcev), • zaradi ogrožanje zdravja, življenja in premoženja ljudi.

Organizator mora paziti tudi na: • množica v primeru nevarnosti hitro in brez nevarnosti zapusti prostor, • obratovanje naprav ne moti udeležencev, • ne ovira cestnega prometa, • je prireditev dovolj odmaknjena od objektov z ognjem, vnetljivimi in eksplozivnimi snovmi.

Priglasitev vsebuje: podatke o organizatorju, kraj, čas, trajanje prired., vodja redarske službe, ime in priimek odgovorne osebe.

### **JAVNI SHOD**

Je zbor občanov na prostem ali v zapretn prostoru. Udeležba je prostovoljna pod enotniom vodstvom. Na shodih se izražajo mnenja in stališča o družbeno političnih vprašanjih (shod udeležencev pohoda okrog LJ ob dnevu zmage nad fašizmom).

Kaj ni shod ? – verski obredi in opravila, - slovestnost ob rojstvu, poroki, - družinski praznik, -občni zbor. V športu je shodov malo. Organizatorji pa morajo poznati pravila oz. zakone.

## **AKREDITACIJA**

Pri akreditiranju uradnih oseb gre za pregled oseb, ki jim na prired. zaupamo neko nalogo. Lahko so to tekmovalci, sodniki, teh. Delavci novinarji... ali pa so na prired. Zaradi ugleda, ki ga uživajo v javnem življenju. Name akreditacije: dobimo pregled vseh za katere organ. Vsestransko odgovarja tudi v primeru škode in nesreč. Akreditiranci imajo na nek način pooblastila ugodnosti tudi gledanje s posebnega prostora. Akreditacijska kartica je hkrati tudi identifikacijske kartica. ( naziv prired. Kraj in datum prired., kratice države, nalogo in sliko) urejamo tudi režim gibanja na prired. Prostoru.

## **PRIREDITELJ**

Je lastnik neke prireditve-manifestacije. Načeloma je organizacija, ki ima pooblastila, da se prireditve izvaja. Primeri prirediteljev: • srednješolska tekmovanja (zavo RS za šolstvo), • republiška prvenstva slepih in slabovidnih (njihova športna zveza), • svetovnih pokalov pri nas (smučanje FIS) • olimpijskih iger (MOK) • svetovnih in evropskih prvenstev (mednarodne športne zveze).

Pogoj za prevzem je spoštovanje nekaterih pravil. Če le-ta niso opredeljena se opredelijo s pogodbo. Določijo se udeleženci, zavarovanje, financiranje, sponzorstvo, finance pri reklamah, vstopnina, TV prenosi... organizator ne sme pozabiti, da je prireditelj tisti, ki je prireditve razpisal in ima v mednarodni športni federaciji (MŠF) posebne pravice. Tisti, ki prireditve prejema mora dobro preučiti predpise in zahteve ter obveznosti preden prireditve sploh prevzame ali se začne pogovarjati s predstavniki.

## **ORGANIZATOR**

Je izvajalec neke prireditve. Je organizacija, ki ji je prireditelj zaupal le-to (lahko pa je tudi sam izvajalec). Tu nastopijo posebna razmerja prireditelj:organizator. Načeloma velja, da organizatorji niso pravne osebe. Njihov pravni status je omejen s pravili – pravilniki prireditelja (Zlata lisica – SK branik). Organizatorji so lahko:

- srednješolska tekmovanja (šole),
- društvenih športnih prireditvev (društva sama),
- svetovnega pokala (smučanje; posebni organizacijski odbori ali društva, ki jih imenujejo republiške strokovne panožne zveza – smučarska zveza slovenije)
- OI (nacionalni OK države ali posebni odbori – mesta, ki so dobila igre).

MŠF ima v svojem koledarju prireditve. To prireditve »odstopi« eni od nacionalnih panožnih športnih zvez (NPŠZ), ki je nastopila na natečaju. NPŠZ pa nastopi v imenu MŠF, ne glede na to komu bo NPŠZ dodelila izvedbo manifestacije. V takem primeru se med NPŠZ in organizatorjem stvari uredijo s pogodbo ali drugače. Na nekaterih prireditvah – kolektivni športi, je društvo neposredno odgovorno prireditelju (MŠF).

## **POKROVITELJ**

V Sloveniji se je za pokrovitelja udomačil izraz sponzor. Če uporabljamo izraz sponzor je razlika med njim in častnim pokroviteljem jasna. Je tisti subjekt (gospodarske narave), ki ki delno ali v celoti prevzame financiranje društva oz. Prireditve. S sponzorsko pogodbo uredita medsebojne odnose tako, da imata oba korist – predvsem ekonomsko. Sponzor zagotovi društvu finančna sredstva, medtem ko društvo-prireditvev zagotovi oglaševanje – propagiranje njegovih izdelkov (Pivovarna laško, Zavarovalnica triglav,...). Oblike sponzorstva so lahko: klasčno propagiranje v uradnih publikacijah (biltenih, razpisih, plakatih, sponkah,...), prisostvovanje na novinarskih konferencah, razstavah, zagotavljanje športne opreme, rekvizitov, storitev, računalniške opreme, možnost propagiranja spotov sponzorjev po TV ali radiu.

## **ČASTNI POKROVITELJ**

Je načeloma tisti, ki daje protokolarno podporo prireditvi. Običajno to ne prispeva nič ali zelo malo stroškom prireditve. Ponavadi je to ugledna oseba iz politike, gospodarstva, kulture, športnega področja itd. Častni pokrovitelj daje prireditvi »večjo težo«.

## **DONATOR**

Tisti subjekt, ki nameni društvu določena darila. To so lahko: ure, pokali, vrednostne predmete,.. ne da bi zanje zahteval propagiranje svojih izdelkov. Vljudnostno je, da organizator med ali po predstavi objavi častnega pokr., donatorja ali pa se jim javno zahvali z diplomami, priznanji, plaketami,...

**ENGSO:** nastala l 86,; služila naj bi izmenjavi izkušenj in mnenj; v bistvu je to konferenca včlanjenih osrednjih šp. organ. E držav, najprej na ravni generalnih sekretarjev, po letu 90 pa predstavnikov osrednjih šp. zvez.

## **MENEDŽER**

Po eni izmed definicij je MEN oseba , ki usmerja človekove in materialne vire ter vodi delo oddelka ali organizacije. Okrog sebe zbere ekipo (sodelavce), s katerimi načrtuje določene aktivnosti in opravila, ki jih poizkušajo najučinkovitejše in najuspešnejše doseči. Ekipa, ki ga obkroža je skupina ljudi, od katerih je vsak kvalificiran za neko področje. Kot lahko vidimo je delo MEN usklajevanje dela. Vendar je potrebno ustvariti celoto, ki več kot le vsota delov. Učinek njegovega dela je tudi kako je do rezultatov prišel in kakšne možnosti si je ob tem odprl za naprej. Mora biti pripravljen spremeniti samega sebe i osebno rasti. Pomembno je da ima čim več raznolikih izkušenj ain se zna prilagoditi spremembam. Vrhunskega menedžerja odlikuje: 2/3 izkušenj, 1/5 sodelavcev, 1/10 izobrazbe. Poleg tega mora imeti 15-20 let izkušenj in spreminjanja osebnosti. Mnogokrat naredijo napaka, vendar se iz nje nekaj naučijo in je ne ponovijo (vsako situacijo mora natančno preučiti in iz nje čimveč pozitivnih stvari). Športni menedžer je delavec v športu, ki se izključno ukvarja s športnim menedžmentom. Ima znanje iz področja športa in ekonomske znanosti. Je oseba, ki povezuje veliko količino znanja in sposobnosti. Obstaja več vrst: v športni organizaciji, menedžment športnega objekta, zastopajo športnika ali društvo,...

## **OBLIKE KOMUNICIRANJA V ŠPORTNEM MENEDŽMENTU**

Komunicirati pomeni več kot le (ne)besedno komunikacijo. Gre za to, ka in kako želimo nekaj doseči. Potrebno je da ljudje sami pridejo tja kamor bi želeli (brez vsiljevanja). Obvladati komunikacijo ni nekaj bi bilo prirojenega; potrebnom se je naučiti. Komunikacija menedžerja je nekoliko drugačna od tiste vsakdanje. Pri izbiranju besed mora biti zelo pozoren, kajti vsaka načna je lahko »usodna«. Kot večina drugih strok se je tudi v tej izoblikoval poseben žagon. To je bilo nujno zato, da bi bilo sporazumevanje bolj natančno in hitreje. Menedžer porabi veliko časa za komunikacijo(1/3 aktivne (pogovor), 1/3poslušanja, 1/3 brez komunikacije). Njihova naloga je da s komunikacijo vplivajo na zunanje okolje. Pri tem lahko izberemo med telefonom, e-mail, osebno... in strategijo (način, sredstva).pri tem je pomembno da (ne glede ali je to besedna ali nebesedna komunikacija, z gestami, z izrazom,ipd.) opredeli 5 stvari: kaj, zakaj, komu, kako in kdaj. Če odgovori na ta vprašanja bo sporočilo jasno jedrnato, razumljivo, logično in ima svoj cilj delovanja, namen in smer. V medsebojni komunikaciji so prisotna vse čutila (če je pogoor osebni).. Pomembne so tudi geste, ton glasu, izraz na obrazu, itd. Bistvo komuniciranja je, da z nekom deliš informacije in stališča. Med drugim pomeni to tudi vzbuditi zanimanje. Komuniciranje je sodelovanje, tako,

da udeleženci dosežejo kompromis. Ne sememo pa pozabiti, da se da tudi z molkom odgovoriti (včasih še več kot z besedo).

Poleg besed je potrebno omeniti tudi način, s katerim nastopimo. Allan je razdelil štiri osnovne položaje:

1. jaz OK: ti OK (optimizem, sreča, velike možnosti za uspeh, pozitivna naravnost)
2. jaz OK : ti NE OK (jeza, bes, precenitev sebe, drugi so manjvredni, le naš pogled je pravilen)
3. jaz NE OK : ti OK (občutek neprimernosti, nemoči, neumnosti, sumljivi)
4. jaz NO OK : ti NE OK (spraševanje ali ima smisel, so malodušni, preprečujejo drugim uspeh).

Od tega kakšno položaj zavzamemo je odvisno kako bomo vplivali na okolico in kako nas bo sprejela.

### **POSLOVNI SESTANEK:**

So vsakodnevno opravilo MAN. Ni samo srečanje. Je srečanje dveh ali večih ljudi, ki imajo skupne cilje in delajo na tem, da bi jih dosegli (vedno več tudi po telefonu in video konferenc). Potrebno ga je načrtovati, organizirati in usmerjati. Običajno ima en smoter s podrejenimi cilji. Dobro je imeti info. že prej (v elektronski obliki), da se prisotni pripravljene. Pomembno je kdo so udeleženci, kraj, prostor, oprema, razpored, čas in spored. Strategija mora načrtovati: učinkovitost, uspešnost, doseganje smotra in ciljev – to je naloga vodje (organizatorja). Poskrbi tudi za racionalno porabo časa, ki je ključna za uspešnost in učinkovitost. V naremem zapisniku ob koncu je 5K: kaj, kdo, kdaj, kje in kako. Sestanki, ki niso v pisarnah (npr. v revstavraciji) lahko dosežejo boljše cilje.

### **POSLOVNI POGOVOR:**

Razlikuje se od družabnega po cijnosti. Uspešen je takrat ko je cilj dosežen. Enosmeren, dvosmeren ali večsmeren in raste iz sporočil in odgovorov nanje. Je tudi sprejemanje in spraševanje. Staro pravilo pravi, da uspešen MAN več posluša in manj govori (v 48 urah vemo samo še 25% od tistega kar smo si zapomnili od 10 min pogovora). Telefon ima manjšo vrednost, saj ni neverbalne komunikacije. Poleg tega jih je potrebno pisno potrditi.

### **NASTOP IN PREDAVANJE:**

Neposredno, govorno komuniciranje z številnimi udeleženci. Je enosmerno in vključuje tudi nebesedno komunikacijo. Namen je vplivanje. Uspešnost je povezana z osebnim razvojem. Tu so pomembni trije dejavniki: 1. odprta in trdna osebnost, 2. želja prepričevati, govoriti in delati z ljudmi, 3. tržiti k moči. Pomembna je ocena nastopa, ki jo podajo udeležanci. Govorniško spretnosti so delno prirojene, veči pa je pridobljenih. Potrebno je znati pritegniti pozornost poslušalcev.

### **POGAJANJA**

Ta oblika je v ozadju komunikacij (senca komun.), vendar je vedno naša želja, da se razplete tako, kot hočemo mi. Z njo se sicer srečujemo v vsakdanje življenju, kajti vedno poskušamo doseči soglasje oz. sporazum; pri tem je pomembno zblížati stališča z drugo stranjo. Upoštevati moramo: - človekove vrednote, - navade, - interese, - potrebe, - želje. Prisotno je večsmerno komuniciranje, ker prihaja do vpliva drug na drugega pri ustvarjanju odločitev (sprejmeta jo obe strani). Če hočemo nekaj dobiti, moramo vedno nekaj dati. Za uspešno dogovarjanje je potreben sporazum, za katerega je potrebno znanje o potrebah, željah in pričakovanjih druge strani. Razlike med cilji enega in drugega privedejo do nasprotij, ki pa so izhodišča za pogajanje. Urejanje nasprotij je ena izmed temeljnih nalog menedžerja.



## **VPLIVANJE**

Je uspešni če se ravnamo po vedenjskih značilnosti ljudi, na katere želimo vplivati. Vsebina in način morata biti takšna, da bo komuniciranje čim bolj učinkovitejše in da bo spreminjalo naravnost in delovanje prejemnikov sporočil. Mnogi se mu vplivajo zaradi koristi drugih, osebnih navad, varnosti, strahom pred neznanim.

**EOK:** evropski olimpijski komite. Do 1996 se imenuje ACMOE. Ustanovljen je zato, da bi se nacionalni olimpijski komiteji tesneje povezali in skupaj reševali problematiko olimpizma.

**MOK:** je največja šp. org. na svetu, ustanovljena 1894 v Parizu na pobudo Pierra de Coubertina s sedežem v Lausannu. Cilj olimpizma je v športu povsod omogočiti harmoničen razvoj človeka. Olimpijsko gibanje obsega olimpijsko gibanje organizacije, športnike in druge osebe, ki sprejemajo pravila olimpijske listine. Kriterij za pripadnost olimpijskemu gibanju je priznanje MOK kateri je najvišja avtoriteta olimpijskega gibanja. L. 1980 je bilo v MOK 198 NOK. Organi MOK-a so enkrat letno skupščina, 11 članov izvršni komite, predsednik katerega izvoli skupščina. MOK je OKS 5.2.92 priznal kot polnopravnega člana. Od l. 90 je MOK usmeril svojo politiko k državam v razvoju in državam tretjega sveta. MOK skrbi in nadzira velike šp. prireditve. Na teh igrah je potrebno spoštovati dogovorjena pravila in načela MOK. Olimpijskih šp. panog je poletnih 28 in 7 zimskih. Najpomembnejša dejavnost MOK je prirejanje OI. Pod JU je nastopalo na OI manj SLO športnikov kot po osamosvojitvi. MOK prireja tudi paraolimpijske igre in priznava tudi specialne olimpijade otrok z motnjami v duševnem razvoju. MOK podpira tudi številne marketinške prijeme. Z zbranimi sredstvi poravnava pogodbene obveznosti do organizatorja iger ostali del sredstev pa deli za: dejavnost MOK, NOK in olimpijski solidarnosti, MŠZ OI.

- Značilnosti članov MOK:
- Člani MOK so člani in ne delegati ter člani NOK, pač pa zgolj MOK. S čimer so pristojni za posamezne NOK in okolja iz katerega izhajajo. MOK je telo, ki voli samo sebe s čimer je izključena iz volitev članov.
- Pet članov MOK ima dosmrtno članstvo.
- MOK ima tudi osem članov, ki so v njem kot predsedniki MŠZ.
- l.98 je imel MOK 118 članov.
- Član MOK-a iz SLO je bil doslej le BLOUDEK

**ANCO:** mednarodno združenje nacionalnih olimpijski komitejev. Prvič se sestane 1966 v Rimu-sedež. Ustanovljeno zaradi hitrejšega, samostojnejšega in bolj demokratičnega porameznih nac.OK in tudi kot nasprotna utež MOK.

**FISU:** medna. zveza univerzitetnega športa. Formalno je nastala 1949. Že pred tem so se dobivali študentje na raznih tekmovanjih resneje pa jih je 1919 povezala Mednarodna konfederacija študentov CIE. Delovala je do začetka 2.sv.vojne, ko so jo ukinili, zatem je bila ustanovljena UIE. 1998 se preimenuje v FISU 109 članic.

## **SPLOŠNA NAČELA ORGANIZACIJE PRIREDITEV**

• Pri organizaciji katerekoli prireditve, posebej pa šp., veljajo določena splošna načela, ki jih mora upoštevati vsak organizator. Organizacija prireditev zahteva multidisciplinaren pristop. Upoštevati je treba izsledke mnogih znanstvenih disciplin (ekonomske, politološke, sociološke, psihološke, komunikološke, arhitektonske,..). Dobri organizatorji morajo upoštevati logistiko in marketing.

- 1 načelo pomembnosti in namembnosti: pomeni, da mora organizator, preden se loti organ. Prireditve, oceniti njen namen in pomen za okolje, v katerem bo prireditev potekala, ter njeno odmevnost krajevnem, občinskem, območnem, slov., medn. E, svetovnem. Od tega sta odvisna dolžina pripravljalnega obdobja izvedbo prireditve in model, ki ga bomo izbrali, da bi prireditev uspela.

Namen prireditve: šp. dosežek, novo igrišče, dvorana, predstavitev kraja → določiti cilje: glavni cilj( priprava in izvedba prireditve); cilje, ki jih organ. zasleduje ob prireditvi(gradnja bazena); cilje soorgan. Ali drugih udeležencev pri prireditvi ( sponzorji, pokrovitelji)

- prireditve imajo lahko poseben pomen za posamezne izsledke šp.: -rezultatski pomen šp. za posamezno okolje; - rezultatski pomen SLO. šp. na med. tekmovanju; - splošen pomen za posamezno tekmo; - splošen pomen za šp. kot celoto; - pomen za šp. infrastrukturo; - denarni pomen; - šp. kadrovski pomen

- načrt za veliko šp. prireditev vsebuje: a iniciativo in pridobivanje soglasij zakanditaturu → sklep o postopku za kandidiranje in organ. Velikih šp. prireditev v RS. b izdelavo osnov za uspešne priprave. C priprave. D preizkušanje delov organizacije. E izvedba. F zaključek

- 2 načelo smotrnosti: NS v organ. Zahteva od organ. Šp. prireditve takšno notranjo organ. Ki bo dejansko odrazpomena in namena prireditve. Postaviti pravi izbor modela, ki ga naredijo preverjeni in izkušeni organ. Izdelati je treba ORGANIGRAM prireditve, v katrem so ggrafično prikazani : organ. odbor, pododbori, komisije, službe z medsebojnimi odnosi.določiti pa je treba tudi št. ljudi, ki pa je nekoliko večje kot pa je od realnega (rezerva) podrobno se je treba tudi seznaniti s pravili

- 3 prostorsko načelo : gre za prireditve kjer so prostorske rešitve dane, ali pa za prireditve pri katerih načrtujemo nove objekte ali kompleks objektov ali pa celo nov zazidalni načrt nekega širšega urbanističnega okolja z dodatno infrastrukturo , kot so nove bivalne zmogljivosti, cestne povezave. Najprej je treba ugotoviti kaj v določenem času lahko izvedemo na določenem objektu, zato da bo prireditev lahko potekala nemoteno. Najlažje izvedemo prireditev na stalnem območju in enem samem kraju, raje pokrito kot na prostem. tipične ponavljajoče se prireditve :- šolske prireditve, ki so vezane na šolski program;- vse prireditve republiškega značaja;- nakatere velike prireditve med. značaja

- za načrtovanje nove infrastrukture najeti priznane strokovnjake, ki bodo načrtovali realne objekte, kateri bodo preprosti in funkcionalni.

- 4 načelo varčnosti: varčnost v organ. prireditve pomeni v bistvu pripraviti prireditev tako, da zadovolji sprejete standarde, da bo prireditev tekla brez zapletov in da bodo zadovoljni predvsem aktivni udeleženci. Zato je pri organ. tebea izločiti vse, kar povečuje stroške in daje nepotreben blišč. Na drugi strani pa je potrebno skrbno in strokovno pripraviti predračun, s tem zmanjšamo stroške. Če najamemo izvajalce moramo pogodbo zavarovati. Obvezno je treba zagotoviti pogoje, ki jih predpisuje pravilnik MŠF o protokolih.

- 5 načelo zavarovanja prireditve: prired. Je potrebno vedno zavarovati, zaradi demonstracij, odpoved ekip, neugodne vremenske razmere. To spada pod zagotavljanje varčnosti. Zraven tega pa naj bodo nezgodno zavarovani tudi vsi udeleženci, tudi gledalci

- 6 načelo javnosti: javnost ima pravico, da je obveščena o vsem v zvezi z prireditvijo: kako je organ. kandidiral, kako je pridobil soglasje,cilj prired., stroški, priprave...organ. je dolžan redno in sproti obveščati javnost o vseh vprašanjih, tako kot so društva in njihove zveze dolžne obveščati javnost o vprašanjih o nastopajočih in drugih strok. vprašanjih. Oblike obveščanja so lahko različne. Kadar gre za med. prired. Je treba v zvezi z načelom javnosti posebej omeniti , da nora organ. o vsem sproti in izčrpno poročati ustrezni med. šp. federaciji in vsem rednim članom te feder.poleg tega mora biti organ. korekten v med. poslovanju.

- 7 kadrovsko načelo: za organ. prired., ki bo na natančno določen dan, moramo zbrati odgovorne in samoiniciativne ljudi, take ki so pripravljeni delati brez vsakih zadržkov, ter take ki imajo dovolj znanja in sposobnosti. Vključevanje delavcev v prired.:

- p: profesionalni začetek

- a: vključitev amaterjev

- c/v: celovita zasedba

- priprave na šp. prired. Potekajo v več fazah: 1 faza( lahko traja več let, vodi jo naj manjše št. sposobnih delavcev) 2 faza( po preteklem 3/5 časa, se že vključuje večje št. amaterjev, katerih št. postopno narašča) 3 faza ( popolna zaposlitev profes., amater., honorarnih delavcev. Pri organiz. Šp. prired. Je pomembno, da se oblikuje jedro odbora ( ljudje naj se dobro poznajo in si zaupajo )
- 8 načelo profesio. Odoša: vsake organ. se je treba lotiti profesio. In zasnovana mora biti na jasnih načelih vodenja. Vodji prireditve je odgovoren celoten organizacijski odbor in vse službe, ki bodo delovale na prired. Organ. mora pripraviti scenarij, operativni in mrežni načrt dela, na podlagi katerega posamezni odbori, komisije izdelajo svoje načrte. Vse to je treba uskladiti na organ. odboru.
- 9 načelo časa: vsaka prired. Zahteva točen čas izvajanja, katerega ne moremo niti podaljšati niti skrajšati. Gre za dogovarjanje o času prired., tako da bo mogoče uresničiti smotre prired., tako je izguba delovnih dni čim manjša, vendar koncentracija programa ne sme biti v škodo zdravja udeležencev. ČASOVNICA Č1: d day, uraden začetek prired., kot del mrežnega načrta nazaj do prvih dni prevzema prired. In v pripravljajalno obdobje. To vključuje tudi dela po končanem uradnem delu. Izdealka te časovnice kaže časovno usklajenost dela številnih strok. ČASOVNICA Č2: od uradnega odprtja do uradnega zaključka. Izdelava te časovnice je delo predvsem šp. strok. delo.
- 10 marketinško načelo: po OI v Rimu po 60 se je začela tekma za najboljšega organ. in sicer zaradi dveh stvari: 1 velik razmah športa s športnorekreativnega vidika, 2 vstop TV (propaganda izdelkov sponzorjev). Cilja prired. Sta ekonom. In predstavitveni. Marketinški pristop pomeni trženje glede na: vrsto izdelka sli storitve; ciljne skupine uporabnikov; območja distribucije. Marketinško načelo: z njim spremljamo uresničevanje postavljenih ciljev in denarne učinke prired.
- 11 načelo uvoza: vsaka šp. prireditvev. Ki je malo večja je povezana z uvozom različnih materialov za potrebe prired. Doma in izvozom materiala za naše potrebe na tekmah v tujini. Zato je to robo potrebno cariniti. Organ. mora pripraviti vso dukomentacijo in račune za špedicijo in carino.
- 12 načelo celostne likovne podobe: naziv, znak, logotip, izdelajo profesio., zazpišemo pa lahko tudi javni natečaj. Podlaga za to načelo sta naziv in znak prired.
- 13 načelo jasnosti in doslednosti: usklajeno delovanje vseh služb, potrebno je upoštevati hierarhijo organ. in s tem kdo je komu podrejen in nadrejen.
- 14 načelo odgovornosti: prired. Oz. organ. šp. javnega shoda je odgovoren po zakonih in predpisih države in šp federacije, ter prav tako naj bo seznanjen z dolodžbami ZOR , zakona o prekrških in kazenskega zakona, ter z drugimi šp. predpisi. Naloge tekmovalcev pa so fair play.

### **BISTVO VLADNIH ŠPORTNIH ORGANOV**

Izvajalci športa po merilu ustanovitelja so : 1)država, 2) kakršnakoli organizacija civilne družbe. Ločnica med obema je posebej razvita v evropi (ker je že po II.svet.vojni začel delovati Svet Evrope, v njegovem okviru pa Komite za razvoj športa). 1)Vladne organe in organizacije so torej ustanovili državni organi (parlament, vlada, upravni organi). To so javne institucije, ki izkazujejo javni interes. Vladni organi: • matični odbor (za kulturo, šolstvo in šport), • minister (za šolstvo, znanost in šport), • uradi, ki se ukvarjajo s športom, • Fundacija za šport. Vladne organizacije: FŠ oz. fakultete in njeni inštituti, • šole in vrtci (vse vrste, stopnje), če niso zasebne ustanove, • drugi javni zavodi agencije.

Športni organi lokalne samouprave (občine), so posebni športni organi in organizacije.

Naloge, pristojnosti in upravljanje vseh omenjenih so določeni z ustanovitvenimi zakoni. Za mnoge upravljanje ureja zakov o zavodih.

2) Organizacije fizičnih oseb: a. ŠD, zdravilišča, gostišča, turistični center, b. Organizacije oz. družbe (d.d., d.o.o., d.n.o.). so nevladne organizacije športa, ki so interes civilne družbe ali pa zasebni interes. 3) Organizacije obeh (1+2): izkazujejo interes javnega in civilnega sektorja. To so največkrat zavodi.

### **VLADNI ŠPORTNI ORGANI IN NEVLADNE ŠP. ORG. V E IN S**

#### **• VLADNI ŠP ORGANI:**

- Na svetovni ravni poznamo: UNESCO: Je special. Org. OZN za vzgojo, znanost in kulturo, sedež ima v Parizu. Konvencija o ustanovitvi podpisana l. 45 v Londonu. Veljati je začela 4.11.46. Generalno skupščino sestavljajo ministri in drugi funkcionarji. Ukvarja se tudi s vprašanji športa. Dejavnosti v športu so ( listina o telesni vzgoji in športu: udejstvovanje v šp. je ena temeljnih člo. Pravic; pobudnik sklica šp. foruma vlad šp. organov in nevlad. Šp. org.) Sodeluje zlasti na teh področjih med. itelekt. Sodel.; pomoč pri izvajanju načrtov; promocija miru. Najpomembnejše akcije: podpora zamisli MOK-a, ki je OZN predlagal naj l. 95 razglasi za leto strpnosti in športa; 8.11.95 je skupščina OZN sprejela resolucijo o športu. Evropska raven CDDS CE ( komite za razvoj športa sveta evrope: deluje v Strassburgu ustanovljena l.49 z namenom ( povezati države E; širjenja demokratizacije; spoštovanja člov. pravic; izboljšanja živ. razmer).

- RS je postala polnopravna članica 14.5.93. Sestava: odbor mini.(odločanje), parlamentna skupščina ( demokratični forum), kongres lokalnih in regional. Oblasti E. v okviru SE delujejo različni sektorji( znotraj sekt. Za vzg., kult. In šp. deluje komite za razvoj šp. = YU je bila od l. 88 pridružena članica SLO 15.4.93. naloge komiteja: skupno načrtovanje raziskovalnih projektov, prirejanje posvetovanj in simpozijev, priprava deklaracij v šp., oblikovanje ocen in priporočil članicam...KOMITE: delo, odločanje in načrtovanje največkrat potekajo v skupinah; zaseda enkrat letno. Naloge CDDS: (priprava in sprejem) konvencije proti nasilju in nedostojnem vedenju gledalcev na šp. prireditvah, konvencije proti dopingu v šp., E listine o šp. , kodeks etike v šp.

- 2 skupne vlad. In nevlad. Šp. organiz. :

- svetovna raven: CISSPE ( med svet za šp. znanost in telesno vzgojo ): sedež v Berlinu, namen ustanovitve: močnejši vpliv na razvoj šp. vzgoje in šp. v svetu ter na večjo demokratizacijo, pripravlja stališča do šp. pri UNESCO, ustanoviteljice so nacion. In med. vlad. Ter nevlad. Org. šp. razen MOK, temeljni namen: demokratizacija, razširitev šp. v vse države sveta po vzgoj. Načelih šp. v civiliziranem svetu, SLO je članica CISSPE, najpomembnejša dela: raziskovalno delo, šp. in delo, šp. in prosti čas, soc. šp., šp. in terizem, šp. oprema, šp. in med. sodelovanje, zg. šp., šp. in države v razvoju, dokumentacija in informatika. Akcije: sprejetje šp. manifesta l.68 ( dejavnost šp., šp. skupine, zazvoj osebnosti s pomočjo šp., pravica do udejstvovanja, dolžnosti športnika, dolžnosti šp. okolja, šolski šp. ,šp. rekreacija, vrhunski šp...). evropska raven: EŠK ( E šp. konferenca) : do leta 93 je neinstitucionalno povezovala vladne šp. organe, osrednje nevlad. Nacio. Šp. konfederacije in E šp. zveze, postala je šp. parlament E, sestaja se vsako 2 leto, med zasedanji EŠK delujejo številne skupine strokovnjakov ki pripravljajo predloge za EŠK in tudi sicer pripomorejo k reševanju šp. problemov v E. območna rave Alpe- Jadran : DSZŠ

( DELOVNA SKUPINA ZA ŠP. – delovne skupnosti Alpe-Jadran ) sestavljajo jo nekateri člani vlad. In nevlad. Org., sestajajo se ob igrah in načrtujejo šp. sodelovanje za območje omenjenih regij.

#### **SPLOŠNO ŠPORTNO-KULTURNA PRIREDITE**

v slo jih je veliko, zanj vejajo pravila organizacijske kult prireditve. Značilnost: scenarij po min natančno kdaj kdo nastopa; umetniški program; št gledalcev je določeno s sedeži; trajanje največ 1h; organizacijski odbori manjštevilični. Poseben vidik je tudi podeljevanje nagrad: bloudkova, športnik leta. Priznanja pa naj bi podeljeval član ali predsednik te organizacije.

**KONGRES** inštitut preverjanja splošno sprejetih programskih usmeritev v preteklosti ter sprejemanje globalnih, azvojnih smeri neke organizacije za določeno prihodnje obdobje. **SIMPOZIJ** je znanstveno strokovni zbor z domačo ali mednarodno zasedbo udeležencev (šp mladih). Bistvo je, da udeleženci podajo najnovejše info z raziskovalnega področja na osrednjo temo simpozija.

**SEMINAR** je sestanek s povdarkom na izobraževanju ali izpopolnjevanju, ima strokovno podlago.

**TEČAJ** je posebna večdnevna ali večtedenska oblika strokovnega izpopolnjevanja ali izobraževanja, udeleženci se ponavadi seznanijo z novo snovjo.

**POSVETOVANJE** je strokovni sestanek vabljenih, na katerem udeleženci razpravljajo o največ 3 temah in oblikujejo o njih skupna stališča in izmenjujejo poglede na določeno temo.

**TEKMOVANJE** je najbolj razširjena oblika prireditev v športu in temelji na enem izmed primarnih elementov športa—tekmi. Ima svoje zakonitosti in posebnosti—pravila in oravilnike. A) predpisi in oznake za tekmovalce (pravila in pavilniki predpisujejo vsa šp tekmovanja na em načelu je asnovana tudi vsa organiziranost športa. Vse podrobnosti v zvezi s tekmovanji morajo biti dogovorjene in zapisane pred zaetkom tekmovanja in deleženci z odločitvami seznanjeni in jih upoštevati. Pritožbe urejajo organi posamezne ejavnosti, panoge oz tekmovana lahko pa tudi arbitraže. B) Vrste tekmovanj: prvenstvena (ki jih za društvo, občino, evropo razpisuje le za to pristojen organ s pravicico sodelovanja v hierarhiji tekmovanj; tu se izkažejo prvaki določene panoge) in prijateljska (razpisujejo jih vsi noslici šp dejavnosti, športniki se zbirajo zaradi druženja razvedrila in izboljšanja znanja); velika (so tista, ki zajemajo splošni interes, pripravljenst medijev, zapleteno organizacijo in imajo resne cilje. Pomen je še odziv gledalcev, tradicija in interes gospodarstva) in mala, odprtega ali zaprtega tipa; kakovostna (cilj: kakovostni doseži) in množična(cilj je množičnost); globalna (nastopajo tekmovalci v različnih panogah, sočasno na različnih terenih;OI) ter enovita (le ena panoga v določenem času in prostoru). Poleg tega so tekmovanja različna tudi glede na: strokovni namen (prvenstvena, prijateljska, izbirna, propagandna, posebna); dosežek posameznika, moštva, ekipe (rezultat vsakega posameznika); moštva (seštevek posameznika ter njihov skupni rezultat); ekipna (rezultat celotne ekipe); št ponavljanj (enkratna, večkratna, stalno ponavljajoča); starostne kategorije in spol (v določenem letu dopolniti x let); hierarhijo orga športa (društvena, krajevna, občinska, republiška, mednarodna); kolearski as izvedbe ( gede na letni čas); težavnost organizacije (zelo, zahtevna in manj zahtevna); poseben položaj nastopajočih (tek invalidov, tek OŠ, SŠ, delovske šp igre. C) Organizacija tekmovanj osnove organizacije (upoštevati vsa splošna načela prirediev); model organizacijskega odbora: (pododbor za strokovne in eh naloga, podod za gosp in finančne zadeve; za gradnjo ali obnovo objektov; za sprejem in nastanitev; za propagando; za protokol; za zdravstveno varstvo; za medije; za službe varnosti; za splošne teh zadeve); organigram organiz dbora (5-7članov, trije so komisija za vodenje tekmovanja, 1-2 komisija a PP, trije člani komisija za teh posle); razpisi ( za prevzem organizacije tekmovanja; splošni (naziv prireditelja, organizator, čas in kraj, oblika tekmovanja, progam in discipline, starost, pravica udeležbe, način točkovanja, kraj čas in način žrebanja, rok prijav, način financiranja nastopajočih, nagrade, pravila pritožb); podrobni razpis tekmovanja (vsebuje: kdo, kakšno, udeležence, kdaj, financiranje, pogoji tekmovanja); žrebanje (št številke, ime posameznika, ekip, reprezentanc, št za celo moštvo, prvo številko, dvojno žrebanje)

### **PROFESIONALNI-VRHUNSKI**

Profesionalni športnik je v delavnem razmerju (posameznik, skupina, moštvo). Za njihovo »delo« dobivajo plačo. Lahko se reče, da je poklicni športnik saj se preživlje s športom in: 1.je v delavnem razmerju v športni organizaciji, 2.je poklicni športnik.

Amaterski športnik, pa ni v delovnem razmerju. Za tisto kar naredi v športu ne dobi plačila, lahko pa dobiva povrnjene materialne stroške, denar za hrano, ipd. Je tisti: \* ki opravlja delo iz veselja, nepoklicno, \* slabšalno (opravlja delo slabo).

Vrhunski športnik je lahko profesionalcec ali pa ne. Velikokrat sta ta dva pojma zamenjna. Pri nas je večina športnikov profesionalcev, saj edino tako lahko dosegajo vrhunske rezultate.

## **ORGANIZIRANOST ŠPORTA DOMA IN V TUJINI**

**1. Izhodišča o oganizaciji in organiziranosti** a) ogr kot inštitut, oganiziranje kot dejanje, organiziranost kot splet pojav za delovanje. B) potrebni so cilji, delovna sredstva, denar, usposobljeni ljudje. C) to spada med menedžment znotraj katerega je tudi šp menedž. D) v šp sta dve temeljni skupini šp subjektov: 1)javni interes (subjekti, ki jih ustanavlja javni organi) 2)interes ciljne družbe (subjekti, ki jih ustanavljajo fizične ali pravne oseba), zasebni interesi (subjekti, ki jih ustanavljajo fizične ali pravne osebe) e) raven in razvitost ter organiziranost subjektov šp je odvisna od:-stanja demokratičnosti družbe;-organizacijske kulture lju;- gosp razvitosti in stopnje druž ekon odnosov;-tradicije športa;-človeških in materialnih potencialov.

**2. Splošna zg teoretični oris pravice do združevanja v društva** a)fevdalizem (združevanje zaradi skupnega udejstvovanja b) po francoski revoluciji (pravice združevanja je ena temeljnih človeških svoboščin in pravic) c)prva športna društva (so temeljila na obrtniških in trgovskih inteesih); d)v slo 1562ljubljsko društvo ostrostrelcev; e)17-18 st društvena telovadba (društva so bila v tem času prepovedana zaradi politike) f)prava društva 1842, ko jim dovolijo ustanavljanje g)konec 19 st OI moderne dobe h)zahteve po enotnih pravilih igre in tekmovalnih sistemov

**3) Kratek oris telovadbe oz telesne vzgoje v svetu** a) Jan Amos Komensky je bil pobudnik za uvedbo telovadbe v šole, zahteval je da se ob šolah gradijo igrišča. B) vstop telovadbe v šole ni vplival na razvoj organiziranosti gimnastičnega šp zunaj šol.

**4. Prvi začetki oganizirane športne dejavnosti pri nas** a) telovadba se je iz Nemčije preselila v avstro ogrske dežele. L 1862 je nastala praška telovadna enota kasneje Sokol b)ideje sokolstva- vzbujanje in pospeševanje slovenske narodne zavesti c) 1863 nastane J Sokol, št društev se povečuje d) Orel- katoliško usmerjena telovadna organizacija, delovala do 1929, kmalu za tem je začela spet delovati pod imenom Sokol kraljevine Jugoslavije e) po prvi sv vojni po načelil moka nastane JOK 1920. f) z razvojem drušvenega in šp življenja pri nas so začeli v šole uvajati telovadbo.

**5. Organiziranost športa od 2 sv vojne do kongresa telesne kultura 1961 pri nas** a)po 2 s v se je šp širila razmeroma hitro, vspon modernih šp panog b)fiskulturni odbor za slo 1945 se l 1946 preimenuje v fiskulturo zvezo slo, povezovala naj bi vsa društva.c) snovne oblike združevanja so bila fiskulturna društva d)leta 1952, telovadna zveza slo se preoblikuje v zvezo za telesno vzgojo partizan slovenije e)šport se je vedno bolj razvijal, saj so ga sprejeli mladi, začela se je razvijati tudi skupna vsebinska usmeritev, tako naj bi razrešili nasprotja med telovadbo in športom.

**6.) Obdobje demokratizacije in decentralizacije športa pri nas v enopartijskem sistemu** a)zveza za tel kulturo Jug ima centralizirano vlogo, kasneje je prišlo do prestrukturiranja zgradbe dejavnosti vertikalno navzdol b)demokratizacija telesno kult vedenja 1968 zaradi resolucije zvezne skubščine o telesni kulturi c)gosp težave, tradicija so onemogočile hitrejše gosp posege tudi v športu e)slo je med l 1965 in 75 v šp najbolj nazadovala v množičnosti in kakovosti, težave naj bi odpravili z ustanovitvijo samoupravnih interesnih skupnosti; povečanje št aktivnih; načrtnejša izbira in boljše strokovno delo z mladimi; koncentracija nadarjenih tekmovalcev;gradnja novih objektov; izobraževalno delo.

**7. Preorganiziranost športa** a)prepletenost in zapletenost odnosov v šp, ta bi morala biti čim manjša b)delovalo je okoli 4000 in več organov c)vzdrževanje takega sistema pa je zahtevalo veliko denarja d)izhodišča, ki bi jih morali upoštevati pri nadaljni organiziranosti športa (-o

športu naj v okviru društev odločajo šp in člani;-pozornost na organiziranost članstev v društvih;-učinkovitost šp dejavnosti se poveča z birokratskim volontarizmom;-spremeniti odnos do stroke.

**8. Spremembe organiziranosti športa v Slo po osamosvojitvi** a)ukinitev samoupravne interesne skupnosti za telesno kulturo b)leto 1990 zakon o spremembah o določitvi nalog c)ustanovljeni so bili mnogi novi državni organi.

**9. Šport v večstrankarskem sistemu** a)organizirano preko sodelovanja v šp društvih; društveno življenje slo je nasplošno bogato na razvejano b) neorganizirano, socialno šibkejši ljudje pa tudi drugi, vzroki za to so nepotrebno včlanjevanje in plačevanje članarine, boljše počutje v manjših skupinah c) v real socialističnem modelu šp naj bi se ljudje ukvarjali s športom samo v društvih, tako da se nadzorujejo vsi udeleženci v športu d)v novem večstrankarskem parlamentarnem sistemu tržnih gosp odnosih, šport v funkciji človeka in ne stranke e)organiziranost športa se mora spreminjati in prilagajati potrebam ljudi.

## **KLASIFIKACIJA ŠPORTA PRI NAS**

### **Izvajalci športa**

1)na podlagi temeljne dejavnosti, ki jo opravljajo oz predmeta dela (a)primarne, ustanovljene na podlagi zakona v društvih ali gosp združbah, predmet poslovanja je izključno šp dejavnost, to so šp društva, zavodi, šol šp društva, študentska šp društva; b)sekundarne izvajalce, predmet poslovanja ni primarna šp dejavnost ampak so tudi pristojni za organizacijo, izvajanje in ustanavljanješp dejavnosti, delijo se v 4 skupine:vrtni šole; gosp družbe, zavodi in drugi; posebne organizacije vojska, policija; taborniki; sekundarni izvajalci delujejo po posebnih zakonih, ti izvajalci niso med sabo povezani)

2)na podlagi pridobljene lastnosti pravne osebe (a)status pravne osebe pomeni, da ima izvajalec lastnosti, kot so: vpis v register, odgovornost, zastopanje, sklepanje pogodb, ti izvajalci se delijo v javno pravne in zasebno pravne osebe)

3) na podlagi koristi, ki jih pridobivajo (delimo glede na pridobivanje poslovnih, storitvenih in organizacijskih koristi) 4) na podlagi končnega produkta, ki ga izvajalec daje (delimo tiste, ki s športnikom delajo in vplivajo na njegovo osebno preoblikovanje in tiste, ki so tem v pomoč

## **IZVAJALCI ŠPORTA PRI NAS NA LOKALNI RAVNI**

1)izvajalci š ki so jih ustanovili državni organi ali organi lokalne samouprave.

2) izvajalci športa ki so jih ustanovile fizične osebe

3)izvajalci športa, ki so jih ustanovili in eni in drugi.

Bistvo vseh 3 izvajalcev je omogočanje ljudem vseh kategorij šp udeleževanje po lastnih interesih. Vsi se ukvarjajo s transformacijo človeka, delijo se v primarne in sekundarne.

Organizacija in društva organizacija je pojem za povezanost ljudi označuje vse organizacijske oblike in njihove zveze v športu. A) Zakon o društvih določa temeljno organizacijsko obliko. B)zveza: povezava društev na višjih ravneh c)društvo-termin, ki se uporablja za poimenovanje vseh temeljnih organ oblik združevanja z vidika civilne združbe d)podlaga za združevanje občanov je ustavna pravica do svobode združevanja, ki je osnovna človekov pravica e)namen združevanja ljudi v društvih-omogočanja združevanja ljudi zaradi uresničevanja potreb in interesov f)društvo-prostovoljno, samostojno, nepridobitništvo združenje fizičnih oseb, ki se združujejo zaradi skupno določenih interesov.

## **USTANAVLJANJE ŠP DRUŠTEV IN NJEGOVE LASTNOSTI**

a)po zakonu iz leta 1995 b)društvo lahko ustanovijo najmanj 3 polnoletni občani, sklep o ustanovitvi, izvolijo organe društva c)pravila morajo vsebovati ime in sedež društva, namen in naloge društva, način vključevanja in prenehanje članstva, sestavo organov... d)društvo ne more začeti delati prej,

predno ni vpisano v register društev. Za vpis pa rabimo zastopnika ustanovnega zbora, 2 izvoda temeljnega akta, seznam ustanoviteljev, osebno ime zastopnika društva e)upravni organ za notranje zadeve UE mora v 30 dneh po prijemu zahteve za vpis društva v register izdati odločbo o vpisu

**USTANAVLJANJE ZASEBNEGA ŠPORTNEGA IZVAJALCA** zasebnik v šp lahko ustanovi društvo na podlagi treh zakonov: a)akon o gosp družbah (družba pridobi lastnost pravne osebe z vpisom v sodni register in lahko opravlja le tiste dejavnosti, ki so vpisane v register b)za obrtni zakon določa obrt kot način opravljanja dejavnosti, ki je pridobitna, značilnosti obrtij (individualna naročila in ajhne serije proizvodov; uporaba strojev, orodja in teh naprav), obrtnik lahko začne delati, ko je vpisan v obrtniški register, ki ga vodi obrtna zbornica slovenije. C)zakon o zadrugah ( z vpisom akta o ustanovitvi zadruga v sodni register pridobi zadruga pravno in poslovno sposobnost, pomembno je, da se določijo denarni deleži člana

**USTANAVLJANJE ZAVODA** a)ustanovi se v skladu z zakoni o zavodih b)če zavod ustanovi več ustanoviteljev, se njihova razmerja uredijo s pogodbami c)zavodi se lahko ustanavljajo za naslednje dejavnosti (vzgoja-izobraževanje, znanost, kultura, šport, zdravstvo, socialno zavarovanje) d)zavod- pravna oseba s pravicami obveznostmi in odgovornostmi e)zavod se lahko ustanovi, ko so zagotovljena sredstva za ustanovitev in začetek dela; z vpisom v sodni register f)upravlja ga svet

**USTANAVLJANJE USTANOV** a) ustanavljajo se v skladu z zakonom o ustanovah b)namen-splošno koristen na področju znanosti, kulture, športa, vzgoje, zdravstva, izobraževanja... c)ustanova-je na določen namen vezano premoženje in so po zakonu pavne osebe zasebnega prava.

## **ŠPORTNO DRUŠTVO**

1.Klasifikacija športnih društev a)razvrstitev društev po šp panogah; b)glede na št panog c)istoimenska društva različnih panog d)po območju delovanja ločimo krajevna občinska mestna, republiška e)funkcionalno merilo (sem se združujejo neposredni udeleženci športa, posebna združevanja delavcev za neko stroko) f)društva, ki so vpisana v register društev in imajo status pravne osebe in tiste ki to niso in nosijo ime društvo

2. **Modeli društev** a)temelji izključno na članstvih in njihovih športni vsebini, člani se ne povezujejo z nobenim subjektom v okolju, uresničujejo naloge za člane, starost ni pomembna, je le interno tekmovanje b)vpetost v krajevno okolje, opravlja naloge za člane in nečlane, odprto društvo, za nudenje svojih storitev drugim prejme določeno plačilo, članstvo takega društva se načeloma ne ukvrja s selektivnim športom c)model mešanega tipa dejavnosti, del članstva se ukvarja s športno dejavnostjo, del pa s tekmovalno usmerjenim športom d)društvo, ki je usmerjeno izključno v tekmovalen šport e)oblikovati se je začel po 1994 zgleduje se po memedž podjetja, ta tip društva ima zelo majhno skupino članov, nove člane pridobiva iz vrst domačih in tujih igralcev, stremi za vrhunskimi dosežki.

**ORGANIZIRANJE ŠPORTA PRI NAS NA VIŠJIH RAVNEH OBLASTI** katere naloge bodo opravljali ustanovljeni šp objekti na določenih ravneh organiziranja je podrobno določeno z: a) zakoni, ko gre za državne organe in javne službe teh organov b)v pogodbah o ustanovitvi javnih zavodov c)v pogodbah o ustanovitvi, ko gre za druge gosp objekte d) v pravilih.

Ministerstvo za šolstvo in šport a)to je upravni organ RS b) zakon o organizaciji in delavnem področju republiške uprave je določil tudi naloge MŠŠ c)priMŠŠ obstaja sektor za šport d) v občinskem merilu obstaja občinska uprava, ki ima svoje pristojnosti tudi na področju športa e)v okviru MŠŠ delujejo zavod RS za šolstvo in šport, urad RS za mladino, republiški inšpektoriat za šolstvo in šport



**Fundacija za šport** a) zakon o lastninskem preoblikovanju loterije SLO, na podlagi tega je DZ sprejel odlog o ustanovitvi fundacije za financiranje športne organizacije v RS  
b) fundacija-pravna oseba, ki nastopa samostojno v pravnem prometu v okviru svoje dejavnosti v svojem imenu in za svoj žiro račun

### **PEDAGOŠKE, RAZISKOVALNE IN STROKOVNE INSTITUCIJE**

1) Fakulteta za šport predhodnica je bila visoka šola za telesno kulturo; je članica univerze v Lj; izvaja programe za pridobitve visoke strokovne izobrazbe, magisterija, doktorata znanosti, programe za izpopolnjevanja strokovne izobrazbe; opavlja znanstveno raziskovalno delo; v okviru FŠ delujeta še inštitut za kineziologijo in inštitut za šport; organi FŠ so organi upravljanja, drugi organi, senat.

2. Zavod za šport ustanovljen l 94 na pobudo vlade RS takratnje šp zveze slo takratnje OKS; opravlja za potrebe šp na ravni RS; organ upravljanja je 5 članski svet.

### **IZHODIŠČA ORGANIZIRANOSTI NEVLADNIH ŠP ORGANIZACIJ**

a=mnogi šp izvajalci se povezujejo na prostovoljni podlagi, gre za združenje gosp šp objektov, ki se ukvarjajo s fitnessom b) povezovanje šp izvajalcev na posameznih ravneh pri nas (šp društva povezujejo se na občinski, mednarodni in rep ravni v šp zveze, poleg tega se društva po svoji strokovni plati povezujejo na lokalni ravni oblasti v komisije za posamezne šp panoge- v regijah v podzveze, na rep ravni v nacionalne panožne šp zveze

### **PANOŽNA ORGANIZIRANOST ŠP DRUŠTEV**

1) homogena društva neke panoge v občini se povezujejo v komisijo, katere običajno niso pravne osebe, te se povezujejo na vsebinski podlagi 2) pravna akta povezovanja sta dogovor in pravila 3) vsaka nacionalna panožna šp zveza ima svojo notranjo samostojno organizacijsko sestavo upravljanja, l 1998 v slo 60 nacionalnih šp zvez. Vsaka zveza ima svojo skubščino, izvršni ter nadzorni organ.

### **SPLOŠNA DRUŠTVENA ORGANIZIRANOST**

1) ne glede na dejavnost ali panogo šp zveza l j je zveza šp društev ki deluje na območju l j, je pravna oseba, temeljni cilji so vspodbujanje k ustanavljanju novih šp društev, k množčnemu vključevanju ljudi, usklajevanje dela, skrb za razvoj športa.

OKS ustanovljen je bil kot neprofitna šp organizacija nacionalnih panožnih šp zvez, ustanovljen je bil zato, da bi zastopal interese športnikov RS. Delovanje sloni na načelih slo olimpijske listine. 1994 združitev ŠZS in OKS. Združili sta se zaradi boljše organiziranosti-nacionalizacije služb-boljšega trženja. 1998 ima OKS ZŠZ naslednje članice kot pravne osebe: 39 nacionalnih panožnih ŠZ olimpijskih športnikov; 11 nacionalnih panožnih šp zvez, ki jih MOK priznava; 9 nacionalnih panožnih šp zvez neolimpijskih športov; 3 nacionalne šp zveze brez glasovalne pravice.

### **STANOVSKA ZDRUŽENJA**

1) zveza društev šp pedagogov slo: a) stanovsko strokovno združenje društev v občini (trenerji, pedagogi) b) organi zveze so skubščina, predsedstvo, organ nadzora, disciplinsko razsodišče c) naloge: skrb za strokovno vzgojo svojega članstva, razvijanje in krepitev tovarištva in moralnih vrlin, pospeševanje šolske šp vzgoje, povezovanje z drugimi stanovskimi organizacijami. 2) društvo šp novinarjev slo: a) strokovno stanovsko združenje poklicnih novinarjev in dopisnikov po vsej slo b) je član društva novinarjev slo in evrope c) organi: skubščina, izvršni odbor, častna razsodišča, nadzorni odbor. 3) sekcija šp zdravnikov slo: a) stanovsko strokovno združenje zdravnikov, ki se ukvarjajo s šp medicino v okviru slo zdravstva

## **MEDNARODNA ORGANIZIRANOST VLADNIH ŠP INSTITUCIJ IN NEVLADNIH ŠP ORGANIZACIJ**

Vertikala organiziranosti športa nevladnih organizacij

**VERTIKALNO IN VEČPLASTNO POVEZOVANJE:** A) PRVA VERTIKALA šp društva istorodnih šp panog se povezujejo v komisije za šp panoge v občini in mestu te v komisije za šp panoge v upravni enoti in regiji te v evropske šp zveze, te v mednarodne šp zveze B)DRUGA VERTIKALA povezovanje šp društev ne glede na šp panogo v šp zveze v občini, mestu, upravnih enotah te v OKS ZŠZ ta v evropsko nevladno šp organizacijo ta v mednarodno združenje nevladnih šp org.

C)TRETJA VERTIKALA gre za usklajevanje, izmenjavanje izkušenj in sodelovanja ter usklajevanje dela, tu se povezuje združenje mednarodnih šp zvez

D) ČETRTA VERTIKALA združenje šp panog, ki sestavljajo program OI oz tistih, ki jih MOK priznava, tu je OKS ZŠZ, ta se veže v MOK E)PETA VERTIKALA MOK se poleg povezovanja v MOK povezuje še v EOK in ACNO

F)ŠESTA VERTIKALA povezovanje študentskih šp društev v zvezo štud šp društev ta pa v FISU

G)SEDMA VERTIKALA povezovanje šp društev invalidov v zvezo za rekreacijo šp invalidov.

Organiziranost vladnih organov temeljni namen vladnih institucij športa je načrtovanje politike, financiranja in podpiranja vseh subjektov športa. H)OSMA VERTIKALA svet z ašp v občini ta v oddelek za šp v mestni občini ta v sekretariat za družb dejavnosti v upravni enoti ta v ministerstvo za šolstvo in šport ta v delovno skupino za šport ta v komite za razvoj šp sveta evrope ta v UNESCO

I)DEVETA VERTIKALA vertikala org, ki so jih skupaj ustanovili vladni šp organi in nevladne šp organizacije. Evropska šp konferenca in ICSSPE.

### **FINANCIRANJE ŠPORTA**

Globalna poazdelitev virov: a)sredstva integralnega proračuna (20%): sredstva državnega proračuna; sredstva lokalnih skupnosti (občina); športna fundacija iz iger na srečo (upravlja jih svet fundacij) b)neproračunska sredstva: sredstva sponzorjev; sredstva donatorjev; sredstva gospodinstev; darila; druga lastna sredstva.... Nacionalni programi športa, predvideva 12 milj sit, majhen indeks, manjši od 100 (šp otrok, mladine, invalidov), realizacija: državna raven zaostaja za 60%, na ravni občin 34%.

**ŠPORTNA ZAKONODAJA** Hierarhija predpisov: ustava RS, sprejema državni zbor; zakoni ki jih sprejema drž zbor; podzakonski akti, ki jih sprejema vlada; izvedbeni pravni akti, ki jih sprejema upravni organ. A)splošni pravni akti: ustava RS; zakon o grbu, zastavi in himni RS; zakon o javnih financah; zakon o upravi; zakon o medijih

### **Zakonodaja šp v evropi in svetu**

a)športni manifest sprejel ICSSPE 1968 (demokratizacija, air play...) b)mednarodna listina o telesni vzgoji in športu (sprejel UNESCO 1978 c)evropska listina o športu d)kodeks etike v športu e)evropska konvencija proti nasilju in pretepanju gledalcev zlasti na nogometnih tekmah f)konvencija proti doppingu g)manifest o mladini in športu h)listina o šp za vse

### **ZNAČILNOSTI ŠPORTA V KAP. DRŽAVAH**

• Model temelji na zasebni lastnini nad proizvodjalnimi sredstvi in ta odnos je določal tudi položaj človeka v športu. Za ta model so značilne: profesionalizem, komercializem, zakon ekonomike, subsidiornost partnerstva med državo in kapitalom. Zakon ekonomike: z športom

se lahko ukvarjajo samo bogati ljudje, saj so vsi objekti in športne storitve v lasti zasebnikov, zato moramo vsako šp. dejavnost plačati. Temu se je v 70-ih v ZE postavila po robu država in organizirala šp. društva- šport za vse. V 60-ih so v ZDA iskali mlade nadarjene športnike iz srednjega sloja in jim dajali pogodbe, tukaj je šlo za obojestransko korist in velike vsote denarja. Tako da danes velike korporacije sponzorirajo velika tekmovanja in po njih se imenujejo klubi. V tem modelu društva izgubljajo svoj pomen : druženje, skupni interesi, prijateljstvo..

- **Model profesionalizacije** : na eni strani malo štev. ljudi ki se z športom ukvarja profesionalno in na drugi strani veliko št. ljudi, ki so pripravljene plačati, da si lahko to šport. prireditelji pogledajo. Med njima pa je menedžment športa. Profesionalizacija pa ima tudi slabosti: nasilje, pretepi, prodaja tekem, dogovarjanje o izidih. Na drugi strani pa imamo šport, ki ga podpira država- šport za vse. Podpira ga z grajenjem objektov, izobraževanje kadra, sprejemanje zakonov o financiranju, kateri pomagajo zasebnikom zbirati kapital za šport. Dejavnost.

### **ŠPORT V NEKDANJIH DRŽAVAH REALNEGA SOCIALIZMA**

- Te države so imele statistično-centralistično-plansko voden gosp. Sistem, kjer je imela država v lasti vsa proizvodna sredstva. Prav tako je bil šport strogo plansko voden in načrtovan. Tudi v športu je imela glavno vlogo država, oziroma ministrstvo za šport, katero je tudi v celoti financiralo šport in športnike. Ti so bili na začetku za svoje šp. uspehe samo moralno nagrajeni, kasneje so jih nagradili z napredovanjem v državnih službah, potem pa so le začeli dobivati denarne nagrade. Po letu 1955 so športniki izrazili željo, da bi se po šport, karieri posvetili strokovnemu delu. Po padcu socializma se je ta model športa preorganiziral.

- Model špor. ki se je pojavljal po 2. sv. vojni v Slo.

- Ta model športa se je spreminjal glede na družbene odnose in je bil povezan z družbeno lastnino in je sledil modelu športa v državah realnega socializma. Zanj so značilne : podružbljanje( uresničevanje skladnosti interesov in potreb delovnih ljudi na eni strani in države na drugi strani), demokratizacija (vsi ki se ukvarjajo s špo. imajo enake pravice in dolžnosti), deatizacija (temelji na človeku kot subjektu te dejavnosti in prostovoljno organiziranih dejavnostih brez večje na vzočnosti države). Ta sistem je temeljil na predšolskih in šolskih ustanovah in ššport je predstavljal sestavino splošne kulture. Model vrhunškega špo.: temelji na široki množični selekciji, ne predvideva doseganje vrhunskih rezultatov za vsako ceno ampak samo tam kjer so možnosti in kjer so bili mladi pripravljene sodelovati. Sistem nagrajevanja je temeljil na posebnih statusih športnika, pokojninskem zavarovanju, nezgodnem zavarovanju...

### **RAZLIČNI POGLEDI NA ŠPORT**

**Darvinistični:** temelji na športu kot tekmi, pomembna je samo zmaga, gre za boj za obstanek med športniki, tisti ki niso sposobni zmagati se izločijo.

**Antropocentrični** :ne izključuje tekme kot sestavine športa, vendar zmaga ni pomembna. Pomembno je sodelovati. Gre za bogatejše in kvalitetnejše preživljanje prostega časa, zadovoljevanju potrebe po gibanju, po neokrnjeni naravi, gre za humanizacijo( odtujevanje in reintegracija na eni strani in samouresničevanje in osvoboditev na drugi strani).

- Na svetu imamo dve veliki šp. organizaciji: MOK je nevladna, usmerjena k tekmovanju saj ina v lasti vse velike tekme, ter ICSSPE ( mednarodni svet za športno znanost in telesno vzgojo), ki pa je prav tako nevladna in se zavzema za širitev športa v državah tretjega sveta in humanizacijo in demokratizacijo športa.

## **PREOBLIKOVANJE REALSOCIALISTIČNEGA MODELA ŠP. V E PO 1989**

- Po padcu socializma je prišlo do reorganizacije športa predvsem v organizaciji, financiranju... spremembe so nastale v : -organizaciji špor. -načinu financiranja,- zakonodaji, -terminologiji,-drugačni vlogi države kot odgovorne za šport. To preoblikovanje je potekalo s pomočjo športnih organizacij E držav MOK, ENGSO, CDDS CE. Ta pomoč ni bila samo moralna ampak tudi finančna in izobraževanje ljudi, ter sodelovanjna na kongresih in simpozijih.
- Tako so sedaj prevzele vodilno vlogo v športu v teh državah nacional. Špo. zveze in NOK. V prejšnjem sistemu se je šport financiral izključno iz državnega proračuna, sedaj je prišlo da sprememb. Razlike v financiranju med kap. državami in social. državami: 1 samo financiranje, 2 NOK država ne financira, 3 nacional. Špo. zveze se financirajo iz javnih financ povsod v enakem obsegu, 4 v nekdanjih social. državah se še danes šport. Konfederacije financirajo iz državnega proračuna razen v SLO, 5 igre na srečo pomemben vir kapitala (NOK se financira iz tega), 6 velik delež financiranja športa iz državnega proračuna v nekdanjih social. državah še danes.

### **Preoblikovanje modela športa po letu 1989 v SLO**

- Po letu 1989 so v športu v SLO nastale velike finančne, organizacijske ter vsebinske spremembe. To reorganiziranje je potekalo hitreje kot v ostelih socia. Državah zaradi boljših gmotnih osnov, izhodiščnih položajev, boljše tradicije, višje kulturne ravni in družbene ravni. Spremembe v financiranju : -integralni proračun v katerem je določen delež za šport in ga upravlja ministrstvo za šolstvo znanost in šport,- računsko sodišče nadzoruje porabo, -razmerje med javnim iz zasebnim financiranjem je 26/74, -SLO je nekje vmes med ZE in VE načinom financiranja
- Tudi izvajalci špo. dejavnosti so se po letu1991 razšli. Poleg klasičnih špo. društev so začela nastajati tudi zasebna podjetja z lastnim načinom financiranja. Poleg zasebnikov so se v šport začeli vključevati tudi turizem in gostinske dejavnosti. Da bi lahko upravni organ v imenu javnega interesa pokrival zakonsko določena naloge države je začel ustvarjati številne zavode in državne organe ( Zavod za šport RS, inštitut za šport, državna žerija za Bloudkovo nagrado, strokovni svet mini. Za šport...). Po 1991 so se začele nacio. Šp. zveze vključevati v mednarodne in klubi so začeli posegati po boljših rezultatih, tako so se nekateri šp. klubi popolnoma profesionalizirali in komercializirali. Kupovati so začeli tuje igralce in jim dajali tudi slovenska državljanstva

## **MEDNARODNO SODELOVANJE RS V ŠPORTU**

### **Načelna izhodišča**

- Globalno mednarodno sodelovanje SLO načrtujeta 2 organa: 1 odbor za mednarodno sodelovanje mini. za šolstvo znanost in šport, 2 komisija za mednarodno delovaje OKS-ZŠZ. Sodelovanje z drugimi državami temelji na naslednjih izhodiščih:-na športnem( merjenje medsebojne moči; spoznavanje narodov, kulture; navezovanje prijateljstev; poštene igre),- na širšem družbenem izhodišču( načrtovanje globalne politike; strokovne akcije; sodelovanje med trenerji), -sodelovanje naših organizacij( preko delavcev, komisarjev, posvetov...), -gospodarsko politična raven ( športni cilji podrejeni gospodar.), -pobratenja in drugi navezovalni stiki( prijateljsko sodelovajne na vseh področjih)

### **Uresničevanje mednar. Šp. sodelovanja:**

- 1 mini. Za šolstva znanost in šport: sprejema konvencije, zakone, kodekse za razvoj športa; sodeluje na E šp. konvencijah; sodeluje z delovno skupino Alpe- Jadran; sprejema pogodbe o sodelovanju med vladnimi šp. institucijami.
- 2 FŠ: sodeluje z drugimi fakultetami in predavatelji; izdaja 2 strokovni reviji; prireja simpozij Šport mladih

- 3 OKS-ZŠZ: sodeluje na vseh tekmovanjih Mok-a, zasedanjih organov katerih član je OKS-ZŠZ, sklepanje med. sporazumov o sodelovanju z drugimi istorodnimi institucijami, sodelovaje SLO olimp. Akademije, povezovanje s strokovnjaki
- 4 druge šp. organizacije: vključevanje v med. tekmovalne programe, sodelovajne na srtokovnih posvetih

### **ŠPO. SODELOVANJE V SKUPNEM SLOV. KULT. PROSTORU**

- **Šport SLO v Italiji** : po 2 sv. V. so SLO ostali na območju Italije, kjer so si prizadevali za enakopravnost. Tako imamo tri področja Trst( šport se je začel razvijati po 1958 ko je nastalo šp. društvo Bor, le-to je postalo najmočnejši nosilec športa na tem področju) Gorica( šport se je razvil po 1981ko je bil sezidan SLO kulturni dom) Benečija in Rezija (tu imajo samo eno društvo in to planinsko. Šp. dejavnost je povezana s plesom in folkloro.
- Vse skupaj se s šprtrom ukvarja 4000 ljudi in to predvsem z odbojko, košarko, ping pong, jadrnanje, strelstvo. Problem nadaljnega razvoja je v tem , da ni dovolj objektov in kapitala za izgradnjo le-teh.
- **Šport SLO v Avstriji**: 1920 po plebiscitu so SLO ostali zunaj matične domovine. 1 organ. Poskus šp. dejavnosti v tem delu zasledimo že med NOB in po 2 sv. V. tekmovali so v kmečkih opravilih. 1947 je bilo organ. Tekmovanje v smučanju in potem so začela nastajati prva šp. društva.
- **Šport SLO Madžarskem**: porabski SLO še zmeraj niso organizirani na tem področju, vsa dejavnost je madžarsko obarvana. Šp. življenja SLO. Tukaj ni razen v šolah in slkopu kulturnih društev. Edino pravo šp. društvo je v sp. Seniku in še to je narodnostno mešano. Najbolj je razvit nogomet. Prirejajo pa tudi vaške olimpiade pod naslovom Vsi bodimo športniki.
- **Šport izseljencev** in delovsev na začasnem delu: stiki se ohranjajo preko SLO izseljenske matice. Od leta 1995je delo z izseljenci na šp. področju zamrlo. Začasni delovci v tujini se dosti ukvarjajo s špo. v samostojnih SLO. društvih ali v SLO kulturnih organ. Ukvarjajo se s keglanjem, šahom, smučanjem, nogometom.
- **Usklajevalna vloga šp. zvez in OKS-ZŠZ**: za šp. dejavnost v zamejstvu in tujini skrbi komisija za med. sodelovaje OKS-ZŠZ na eni strani in šp. zveze občin na drugi strani.
- **Oblike sodelovanja z zamejskimi SLO**: 1 vsakoletna tradicionalna srečanja mladih športnikov tu in onstran meje, tu gre za politično povezovalno- nacionalni pomen
- 2 stiki s pobratenimi društvi
- 3 usklajejave dela med društvi tu in onkraj meje, ter ohranjanje zveze( združenje SLO šp. društev v Trstu, SLO šp. zveza v Celovcu, OKS-ZŠZ)

### **SLO IN DELOVNA SKUPNOST ALPE-JEDRAN**

- V Alpe-Jadran spada 19 dežel/držav. Prvi začetki povezovanj segajo v leto 1978, ko so se odločili tudi za šp. sodelovanje. Program tekmovanj se je dpkončno oblikoval leta 1983 po naslednjih načelih: - igre so izmenično enkrat poleti enkrat pozimi, - športniki so lahko stari največ 17 let, -program šp. panog P( atletika, plavanje, košarka, odbojka + dodatna panoga)Z(slalom, veleslalom, tek, hookej+ dodatna panoga) je omejen.

### **SLOVENIJA, SOSEDNJE DRŽAVE IN DEŽELE**

- Slo skuša z vsemi sosedi ohranjati dobre sosedske odnose ter razvijati vezi v pol. ,gospod., kultu.življenju ter športu. Nekatere oblike šp. sodelovanja:
- 1 Furlanija-Julijska krajina, Avstrijske koroška& Slovenija: priredijo vsako leto igre treh dežel v atletiki, NT, tenisu, streljanju, odbojki, košarki in nogometu. Prve so bile leta 1974organ. Se izmenjujejo po v naprej določenem zaporedju in krijejo vse stroške prenočitve. Tekmovanja naj bi bila za obetavne šport. do 15 leta starosti.pobudo je dal Leopold Wagner.

- 2 Železna županija, avstrijska Štajerska, Gradiščanska & SLO: od leta 1971 prirejajo tekmovanje v nogometu za mlade reprezentance do 18 let Savoria pokal
- 3 avstrijske Štajerska, Železna županija & SLO: organizira številna tekmovanja pod imenom Panonia pokal v številnih panogah od leta 1974
- 4 pohod prijateljstva obeh Goric. 12 km dolga proga, prvi pohod 1976 duhovni vodja je bil Don Sergio, prireditelj sta pa Posoški mlad. Socialni turizem in šp. zveza
- 5 kolesarjenje obe Gorici: povdarjajo odprtost meje, prvič je bila 1978 na pobuda zveze za telesno kulturo
- 6 planinski pohod na tromejo: SLO AT IT vsako drugo nedeljo v septembru, prireditelji so turistična društva Podklošter, Tržič, Kranjska gora

### **SLO IN NEKATERE DRUGE DRŽAVE V E IN ZUNAJ NJE**

- SLO že vrsto let sodeluje z nekaterimi E in drugimi državami.
- 1 sodelovanje vlad Belorusije in SLO : program sodelovanja zajema šp. panoge, ki so strokovno zanimive za obe državi in izpopolnjevanje strokovnjakov. Sodelovanje je po osamosvojitvi zamrlo.
- 2 med. šp. igre šolarjev: prvič so bile v Celju 1968 in edina panoga je bila atletika. Pobudo je dal Metod Klemenc. Do leta 1998 je bilo 27 poletnih in 3 zimske igre, nastopa več mestnih reprezentanc iz večih E držav.
- 3 sodelovanje med društvi, mesti in pokrajinami: med Parmo v IT in Lj, med teniškim klubom Slovan in TK Split

### **NEKATERA IZHODIŠČA ŠP. SODEL. SLO V NEKDANJI SFRJ**

- SLO je prek nekdanje JU sodelovala s številnimi med. splošnimi org. in ustanovami ter med. šp. zvezami. Na šp. tekmovalnem področju, pa tudi pri reševanju problemov sodobnega športa. Gre za dvostransko in za večstransko sodelovanje. Omeniti je treba tudi SLO zastopstvo na sestankih organov med. org., na simpozijih, konferencah. JU je sodelovala tudi na številnih med. šp. tekmovanjih, ki so jih prirejale različne med. šp. ( 50 svetovnih, 50 evropskih, 35 Balkanskih, 500 mednarodnih, to kaže na veliko organiziranost JU)

### **DOZDAJŠNJE SODELOVANJE JU TER S TEM SLO ŠPORTNIKOV IN S TEM ORGANIZACIJ Z BALKANSKIMI DRŽAVAMI**

#### **Dvostransko sodelovanje z balkanskimi državami:**

- SLO je bila do razpada JU njen sestavni del tudi v športu. Z bal. Državami je JU vsako leto podpisovala poseben protokol o sodelovanju, v katerem je bilo natančno navedeno:
  - Vrsta tekmovanj, število in vrsta panoge, št. športnikov in spremstva, št. dni, ... Dogovore je v imenu JU podpisala ZTKJ in z njo so se republike dogovarjale na katerih tekmovanjih ali področjih bodo sodelovale. Na leto je bilo približno 100 srečanj z bal. Državami, vendar pa SLO ni bila vidno zastopana, ker nad takšnim sodelovanjem ni bila pretirano navdušena. In ker se je že sama dogovarjala za dvostranska srečanja.
  - **Več strankarsko sodelovanje z bal. Državami:**
  - Bal. Države imajo pomembno mesto in vlogo v E in S šp., saj so se tod rodile OI antične dobe in bile tudi podloga za OI moderne dobe in razvoj sodobnega šp. Prve začetke bal. Sodelovanja je zaslediti med atleti, ki je bila vodilna šp. panoga, iz katere izhaja vse sodelovanje na balkanu. Povezovanja so se bolj zavzeto lotili 1928 po OI v Amsterdamu, ko so bili skoraj že ustanovljeni vsi nacionalni OK. Bal. Držav. Takrat so sprejeli prva načela sodelovanja in se dogovorili, da bo poskusno srečanje bal. Držav 1929 v Atenah. Tekmovanj v atletiki so se udeležili Belg, Grki, Turki, JU.
- Prve balkanske igre so bile iz atletike in sicer 1930 v Atenah. Tesnejše povezovanje pa se je začelo po drugi svet. Vojni in v sodelovanje sta bili vključeni še dve nebalbanski državi Mađ.

In ČSSR. Opustili so panoge, ki se niso razvijale in tako so se programi počasi krčili, razlogi za to pa so bili tudi gosp. Mnogi SLO šp. so sodelovali na bal. Igrah, SLO pa je bila tudi organizatorica BI. Po osamosvojitvi je bil problem ali še sodelovati v okviru stalnega bal. Komiteja odločitev je bila ne, vendar pa to ni pomenilo, da bi ukinili dvodransko sodelovanje društev in org. na bal.

### **SREDOZEMLJE, SAMOSTOJNA SLO IN NEKDANJA JU**

- Za ustanovitelje sred. šp. iger štejemo Mohameda Taherja Pašo iz Egipta, ki je 1948 na OI v Londonu dal pobudo za srečanje šp. sred. držav. Pogoja za sodelovanje sta bila dva: da država meji na sredozemlje, da ima NOK, priznan s strani MOK-a.
- Te države imajo veliko poli. Problemov, zato so imeli prireditelji veliko težav. S šp. stališča je pomembno, da na SI sodelujejo tudi nekatere šp. zelo razvite E države, ki tako veliko pripomorejo h kakovosti prireditve in zmanjševanju pol. napetosti med nekaterimi državami na tem območju. Do l. 1991 so SI potekale na 4 leta in sicer l. pred OI po 1993 pa potekajo l. po OI. Šp. iz SLO so se v okviru JU udeležili vseh iger, razen 1955 v BARC. Po osamosvojitvi in z ustanovitvijo SLO OK ( 15.12.91) je le ta sprožil postopek za včlenitev v med. komite SI in l. 93 je bil OKS sprejet v stalno članstvo MKSI.

### **VLADNI ŠPORTNI ORGANI IN NEVLADNE ŠP. ORG. V EVROPI IN SLOVENIJI**

#### **• VLADNI ŠP ORGANI:**

- Na svetovni ravni poznamo: UNESCO: Je special. Org. OZN za vzgojo, znanost in kulturo, sedež ima v Parizu. Konvencija o ustanovitvi podpisana l. 45 v Londonu. Veljati je začela 4.11.46. Generalno skupščino sestavljajo ministri in drugi funkcionarji. Ukvarja se tudi s vprašanji športa. Dejavnosti v športu so ( listina o telesni vzgoji in športu: udejstvovanje v šp. je ena temeljnih člo. Pravic; pobudnik sklica šp. foruma vlad šp. organov in nevlad. Šp. org.) Sodeluje zlasti na teh področjih med. itelekt. Sodel.; pomoč pri izvajanju načrtov; promocija miru. Najpomembnejše akcije: podpora zamisli MOK-a, ki je OZN predlagal naj l. 95 razglasi za leto strpnosti in športa; 8.11.95 je skupščina OZN sprejela resolucijo o športu. Evropska raven CDDS CE ( komite za razvoj športa sveta evrope: deluje v Srasburgu ustanovljena l.49 z namenom ( povezati države E; širjenja demokratizacije; spoštovanja člov. pravic; izboljšanja živ. razmer).
- RS je postala polnopravna članica 14.5.93. Sestava: odbor mini.(odločanje), parlamentna skupščina ( demokratični forum), kongres lokalnih in redional. Oblasti E. v okviru SE delujejo različni sektorji( znotraj sekt. Za vzg., kult. In šp. deluje komite za razvoj šp. = YU je bila od l. 88 pridružena članica SLO 15.4.93. naloge komiteja: skupno načrtovanje raziskovalnih projektov, prirejanje posvetovanj in simpozijev, priprava deklaracij v šp., oblikovanje ocen in priporočil članicam...KOMITE: delo, odločanje in načrtovanje največkrat potekajo v skupinah; zaseda enkrat letno. Naloge CDDS: (priprava in sprejem) konvencije proti nasilju in nedostojnem vedenju gledalcev na šp. prireditvah, konvencije proti dopingu v šp., E listine o šp. , kodeks etike v šp.

#### **2 skupne vlad. In nevlad. Šp. organiz. :**

- svetovna raven: CISSPE ( med svet za šp. znanost in telesno vzgojo ): sedež v Berlinu, namen ustanovitve: močnejši vpliv na razvoj šp. vzgoje in šp. v svetu ter na večjo demokratizacijo, pripravlja stališča do šp. pri UNESCO, ustanoviteljice so nacion. In med. vlad. Ter nevlad. Org. šp. razen MOK, temeljni namen: demokratizacija, razširitev šp. v vse države sveta po vzgoj. Načelih šp. v civiliziranem svetu, SLO je članica CISSPE, najpomembnejša dela: raziskovalno delo, šp. in delo, šp. in prosti čas, soc. šp., šp. in terizem, šp. oprema, šp. in med. sodelovanje, zg. šp., šp. in države v razvoju, dokumentacija in informatika. Akcije: sprejetje šp. manifesta l.68 ( dejavnost šp., šp. skupine, zazvoj osebnosti s pomočjo šp., pravica do udejstvovanja, dolžnosti športnika, dolžnosti šp. okolja, šolski šp.

,šp. rekreacija, vrhunski šp...), evropska raven: EŠK ( E šp. konferenca) : do leta 93 je neinstitucionalno povezovala vladne šp. organe, osrednje nevlad. Nacio. Šp. konfederacije in E šp. zveze, postala je šp. parlament E, sestaja se vsako 2 leto, med zasedanji EŠK delujejo številne skupine strokovnjakov ki pripravljajo predloge za EŠK in tudi sicer pripomorejo k reševanju šp. problemov v E. območna rave Alpe- Jadran : DSZŠ ( DELOVNA SKUPINA ZA ŠP. – delovne skupnosti Alpe-Jadran ) sestavljajo jo nekateri člani vlad. In nevlad. Org., sestajajo se ob igrah in načrtujejo šp. sodelovanje za območje omenjenih regij.

#### **Nevladne šp. organizacije :**

**MED. ŠP. ZVEZE:** POZNAMO OKROG 120 RAZLIČNIH ŠP. PANOG, VENDAR VSE NISO ENAKO RAZVITE; ISTO VELJA TUDI ZA CELINE ( nekatere panige ne poznajo dovolj dobro ; zato vse panoge niso organiz. V ustrezne šp. zveze ) : prva je bila ustanovljena med. gimn. Zveza ( fig), sledijo veslaška (fisa), drsalne( isv), kolesarska ( fiac), nogometna (fifa), letalska ( fai), ...največ MŠZ je blo ustanovljenih med 1901/1940 oz. po 2 sv.v. sestavljanje organov, medsebojni odnosi in neenakopravna razmestitev globalnih mest znotraj članic kakšne MŠZ so poglavitne ovire pri reševanju problemov v med. šp. gibanju. Zato te probleme rešuje ozek krog najvišjih funkcionarjev posamezne šp. panoge. Nekateri med. šp. zveze imajo v svojih pravilih ( statusih) podrobno opredeljeno, katere zveze imajo pri glasovanju 3,2, ali en glas- največ glasov imajo tiste zveze, ki imajo panogo najbolj razvito in ki največ pripomorejo k njenem splošnem razvoju. Največ zvez je v E. naloge MŠZ: povezujejo in krepijo prijateljske šp. odnose z nacio. pomožnimi šp. zvezami; skrbijo za razširitev svoje šp. panoge; bojujejo se protoizigravanju in kršenju pravil, zlorabam in drugim škodljivim pojavom v svoji šp. panogi; šolajo, strokovno izobražujejo in podeljujejo licence zlasti sodnikom; povezujejo se v okviru general. Skupščine med. šp. zvez in po potrebi z MOK; prirejajo največja šp. tekmovanja, ki so v pristojnosti šp. zveze; bojujejo se proti rasnemu razlikovanju. Med. šp. z. se povezujejo v posebno med. združenje AGIS s sedežem v Švici.

**E šp. zveze:** v E je okrog 30 strokovnih šp. z. temeljna naloga je prirejanje E prvenstev in drugih uradnih E tekmovanj. Te E pomožne šp. z. pridobivanju na pomenu s prirejanjem uradnih E prvenstev in s finančno samostojnostjo ter so v nekaterih šp. panogah proti utež mšz.

#### **Šplošno združenje MŠZ:**

- AGFIS: ustanovljeno leta 67 pomen ustanovitve- usklajevanje, izmenavanje izkušenj in sodelovanju med MŠZ glede šp. še posebej glede med. šp. tekmovanj, MŠZ-ju ponuja strokovno in tehnično pomoč ter zbira vso dokumentacijo, namen povezovanja MŠZ v sklopu AGIFIS je reševanje strokovne problematike in prirejanje posebnih šp. srečanj skupin teh panog. Sedež je v Monaku.
- Usklajevanje E šp. zvez: EŠZ se organizacijsko še niso oblikovale, zato se le usklajujejo.
- Med. združenje nevlad šp. org. :
- IANOS-IANCS ( MED. združ. Nac. Šp. konfederacij) je osrednja med. nevlad. Org.; nastala 81 na pobudo VB; nima še jasno oblikovane vsebinske usmeritve; cilja sta podpora pri oblikovanju šp. infrastrukture, razvoju množičnosti in razvojne pomoči šp. ;je proti utež MOK-u.

#### **E ORG. NEVLAD. ŠP ORGANIZACIJ**

- **ENGSO:** nastala l 86,; služila naj bi izmenjavi izkušenj in mnenj; v bistvu je to konferenca včlanjenih osrednjih šp. organ. E držav, najprej na ravni generalnih sekretarjev, po letu 90 pa predstavnikov osrednjih šp. zvez.
- **MOK:** je največja šp. org. na svetu, ustanovljena 1894 v Parizu na pobudo Pierra de Coubertina s sedežem v Lausannu. Cilj olimpizma je v športu povsod omogočiti harmoničen razvoj človeka. Olimpijsko gibanje obsega olimpijsko gibanje organizacije, športnike in druge



osebe, ki sprejemajo pravila olimpijske listine. Kriterij za pripadnos olimpijkemu gibanju je priznanje MOK kateri je najvišja avtoriteta olimpijskega gibanja. L. 1980 je bilo v MOK 198 NOK. Organi MOK-a so enkrat letno skupščina, 11 članov izvršni komite, predsednik katerega izvoli skupščina. MOK je OKS 5.2.92 priznal kot polnopravnega člana. Od l. 90 je MOK usmeril svojo politiko k državam v razvoju in državam tretjega sveta. MOK skrbi in nadzira velike šp. prireditve. Na teh igrah je potrebno spoštovati dogovorjena pravila in načela MOK. Olimpijskih šp. panog je poletnih 28 in 7 zimskih. Najpomembnejša dejavnost MOK je prirejanje OI. Pod JU je nastopalo na OI manj SLO športnikov kot po osamosvojitvi. MOK prireja tudi paraolimpijske igre in priznava tudi specialne olimpijade otrok z motnjami v duševnem razvoju. MOK podpira tudi številne marketinške prijeme. Z zbranimi sredstvi poravnava pogodbeno obveznosti do organizatorja iger ostali del sredstev pa deli za: dejavnost MOK, NOK in olimpijski solidarnosti, MŠZ OI.

- Značilnosti članov MOK:

- Člani MOK so člani in ne delegati ter člani NOK, pač pa zgolj MOK. S čimer so pristojni za posamezne NOK in okolja iz katerega izhajajo. MOK je telo, ki voli samo sebe s čimer je izključena iz volitev članov.

- Pet članov MOK ima dosmrtno članstvo.

- MOK ima tudi osem članov, ki so v njem kot predsedniki MŠZ.

- l.98 je imel MOK 118 članov.

- Član MOK-a iz SLO je bil doslej le BLOUDEK.

- **ACNO**: Sedež v Rimu do l. 68, danes v Parizu. Namen ustanovitve je bil hitrejšo, samostojnejšo in bolj demokratično reševanje posameznih problemov, NOK in kot tudi protiutež MOK.

- **FISU**: mednarodna univerzitetna šp. zveza. Formalno ustanovljena l. 49. Ustanovitelj Paul Schleimer. Že pred ustanovitvijo so se študentje dobivali na raznih tekmovanjih. SLO športniki, študentje so se udeležili univerziad že pod JU uni. šp. zp. Polnopravno članstvo l. 97.

- **EOK**: do 96 se je imenovala ACNOE. Namen ustanovitve: tesnejše povezovanje OK v E in bi skupaj reševali problematiko olimp. Gibanja. SLO je postala članica l.92.

## **DRUGA ŠP. GIBANJA:**

### **Evropske zveze:**

- Države EZ se poskušajo trdneje povezati, tako da bi lažje uresničevale projekte na področju šp. V teh državah je rekreativen in vrhunski šp. močno razvit.

- Šport v »gibanju in politiki neuvrščenosti« ter deželah tretjega sveta.

## **ŠPORTNA PRIREDITEV**

### **ZGODOVINA IN TERMIN. IZHODIŠČA JAVNIH SHODOV**

- Osnovna izhodišča:

- Svoboda združevanja ljudi je ena temeljnih človekovih pravic in svoboščin. S tem tudi svoboščin ustanavljanja druščin in prirejanja shodov = razvoj demokracije v vsaki družbi. V društvo vstopa človek prostovoljno. Država je vedno predpisovala neke norme za delovanje društev.

**KRATEK ZG. ORIS PRAVICE ZDRUŽEVANJA:** neke oblike združevanja so poznali že v Antiki. V srednjem veku so ljudje zaradi družbenih razmer takratne dobe začeli ustvarjati različne zveze, katere pa največkrat niso bile ustanovljene prostovoljno. V Angliji, 2 pol 18. stol. So se razvile zveze, ki jih danes obravnavamo kot predhodnico političnih strank = angleški zakon je pravico do združevanja uzakonil. Ta pravica je bila dana tudi Francozom po Buržoazni revoluciji. Nemci so l. 1848 dobili pravico do mirnega zborovanja in ustanavljanja društev brez poprejšnjega dovoljenja.

**TERMINOLOŠKI VIDIK:** Pojem manifestacija ni mogoče uporabiti kot pojem za vse. Javne shode in javne prireditve. Manifestacija je pojem s katero označujemo množico ljudi, javnost njihovega delovanja in izražanja volje. Šp. je dejavnost kjer ima manifestacija izredno pomembno mesto.

**Ustava in zakonska določila:**

- Pravica do shodov in prireditev je splošno civilizacijska. Sodi med človekove pravice in temeljne svoboščine. Ta pravica je podrobno urejena v zakonu o javnih shodih in javnih prireditvah. SHOD: Je zborovanje ljudi, ki želijo na javnem mestu in pod enotnim vodstvom izraziti svoja stališča, predvsem do političnih ali splošno družbenih vprašanj. V športu je javnih shodov malo, zaradi tega morajo organizatorji poznati naslednja pravila:

- O če je prireditev v večih državah, uskladiti zakone v teh državah

- O prireditev je treba prijaviti

- O dovoljenje lahko upravni organ tudi preklič

- O upoštevati varnost

- O obratovanje naprav ne sme motiti okolice

- O ne smemo ovirati cestnega prometa

- O prireditve ne sme biti v bližini vnetljivih snovi.

- Prireditve, ki se dogajajo v vrtcih, šolah, društvih, njihovem osnovnem programu ni potrebno prijaviti. Prijava mora vsebovati: podatke o organizatorju, kraj, čas, trajanje, ime vodje, program.

**PROTOKOL** 1. Splošni protokol protokol, ki bi ga lahko uporabili za vse prireditve in ki je nad posebnimi. Gre za: uporabo državnih simbolov, naslavljanje in pozdravljanje, nekateri napotki v zvezi s prevajanjem, odnose organizatorja do državnikov in šp delavcev ter načela sprejemov. Gre za pisana pravila, ki so se uveljavila v športu in na šp prireditvah. A) Sprejemno info središče: naloge (srejeva uradne udeležence in jim posreduje vse info; prijavlja ali ugotavlja Uradne udeležence prireditve; vodi rač seznam uradnih udeležencev; izdaja vse uradne publikacije; daje vse uradne info; izdaja akreditacije; seznanja o kraju prireditve, prostoru, prevozu, izdaja priponke. Sedež SISa mora biti objavljen v vse uradnih publikacij organizatorja. SIS mora biti na vsaki prireditvi. B) Uporaba državnih simbolov je pedpisana z zakonom o grbu, zastavi in himni rep slovenije ter o slovenski narodni zastavi. C) Naslavljanje in pozdravljanje ljudi temelji na osnovnem protokolu za šp prireditve v RS. d) Prevajanje v tuje jezike poznati je potrebno jezik in šport. E) Javne osebnosti na šp prireditvah iz političnega, kult, gosp in šp življenja. F) sprejemi so po stonji protokola različni; sam rotokol sprejema mora voditi organizator.

2. Psebnosti športnega protokola A) organ. in častni odbori prired.:( k protokolarnim zadevam sodi vprašanje imenovanja častnih odborov prired. ki jih ovajajo mnogi organ. Prired. In s tem zelijo dvigniti ugled prired. Imenuje jih predsednik častnega odbora B) nastopanje za društvo in državno reprezentanco: šp. Društva so prostovoljne organ. občanov temelječe na ustavni pravici združevanja v kateri šp.in drugi delavci oresnečujejo svoje osebne in skupne interese ba področju šp. Šp. In drugi dealvci nastopajo pod društvom to je njihova pravica in dolžnost. C) uporaba šp. Simbolov in državnega grba: je upredeljena s pravili. Na oblačilih državne reprezentance mora biti grb slvenije in pravilen izbor barv. D) otvoritev in zaključek prired.: sta odvisna od ravni in pomena prired.; naj bosta kratki. E) ceremonial podelitve priznanj : tega naj vodi posebna komisija organ. Mora izračunati vse nožne kombinacije najboljših- dovolj medalj. Zastave + himna. Oder za podelitev mora biti, prav tako možnost pritožbe. F) uradna in druga priznanja: kolajnediplome pokali G) organ. Sprejema šp. Za množične sprejeme za ljudi doma organ. Pristojna republiška zveza: kraj varnost, prevoz, scenarij, govorniki.

**3 akreditacija:** pri akreditiranju uradnih osebgre za pregled oseb, ki jim na prired. zaupamo neko nalogo. Lahko so to tekmovalci, sodniki, teh. Delavci novinarji... ali pa so na prired. Zaradi ugleda, ki ga uživajo v javneem življenju. Name akreditacije: dobimo pregled vseh za katere organ. Vsestransko odgovarja tudi v primeru škode in nesreč. Akreditiranci imajo na nek način pooblastila ugodnosti tudi gledanje s posebnega prostora. Akreditacijska kartica je hkrati tudi identifikacijske kartica. ( nazi prired. Kraj in datum prired., kratice države, nalogo in sliko) urejamo tudi režim gibanja na prired. Prostoru.

• **NEKATERE OBLIKE KOMUNICIRANJA OB ŠP. PRIRED.:** upoštevati je treba načela komunikacije, ki veljajo za govorjeno in tudi pisano besedo. Gre za 6 k-jev:- kaj bomo pisali ali govorili, - komu, -kdaj, -kdo, kje, -kako.

#### **TEKMOVANJE:**

1 razvrščanje tekmovalcev na tekmovanjih :A) ugotavljanje rezultatov ( absolutna merila, subjektivne osena, količina opravljenih nalog, neposredno merjenje moči dveh nasprotnikov) B) točkovanje ( točkovanje in mesta so določena v pravilih in pravilnikih vsake panoge) C) določanje mest ( glej točkovanje)

2 tekmovalni sistemi : A) točkovni sist. Vsak z vsakim ( vsak se sreča z nasprotnikom neposredno enkrat ali dvakrat ;uporablja se v kolektivnih šp.; pravimo mu tudi ligaški sistem) B) izločilni tekmovalni sistem ( ko je veliko št. Tekmovalcev; poraženec izpade iz nadaljnega tekmovanja ) C) kombinirani sistem D) posebni sistemi (šah, go ,bridge)

#### **PRIREDITELJ, ORGANIZATOR, POKROVITELJ, SPONZOR, DONATOR**

Prireditelj: (lastnik prireditve je načeloma tista organizacija ki ima pooblastila oz je sklenila, določena prireditev bo, jo kot tako uvrstila v svoj koledar prireditev, jo razpisala in nekemu dodelila v izvedbo. Primeri: republiško prvenstvo slepih in slabovidnih, prireditelj je njihova šp zveza; OI prireditelj je MOK. Pogoj za prevzem neke prireditve MŠF je spoštovanje pravil in pravilnikov te zveze, če to ni urejeno pa s pogodbo določijo. Udeležence, varstvo, sponzortvo, vstopnice, tv prenose.

Organizator (izvajalec) prireditve je organizacija v najširšem pomenu besede, ki ji je prireditelj zaupal izvedbo prireditve, če seveda ne izvede prireditve sam oz če je prireditelj in organizator v eni osebi. Organizatorji niso pravne osebe, njihov pravni status je urejen s pravili in pravilniki ureditelja. Primer: srednje šolsko tekmovanje, je organizator šola; OI organizator so org odbori, ki jih imenuje NOK Pokrovitelj: prireditve je v načelu tisti, ki daje protokolarno podporo prireditvi, tak pokrovitelj je lahko institucija ali ugledna javna osebnost.

Sponzor: je tisti subjekt, predvsem gosp narave, ki z ekon vidika delno ali v celoti prevzame prireditev. Sponzor- organizatizator-sponz pogodba. Sponzor zagotovi organ določena denarna sredstva, organizator pa zagotovi sponzorju propagiranje njegovih izdelkov ali storiev. Donator (darovalec) je tisti subjek, ki nameni organizatorju določena darila, organizator pa po koncu ali med prireditvijo objavi pokrovitelje sponzorje in donatorje.

#### **ŠPORTNE PRIREDITVE**

#### **SHOD V SLO JIH JE MALO. PRIMER: DAN**

**PLANINCEV PZS, OD LITIJE DO čateža,** objemi svoje mesto. Organizator šp shoda: pripraviti mora točen program shoda: kraj, datum, ura, šp dejavnost; če je do kraja shoda potreben pohod objaviti možne izhodiščne točke , zahtevnost, čas, opremo, če je dostom možen z avtom, dostop in parkirni prostori; pripraviti prostor, ozvočenje, oder; traja največ 1 h; zagotoviti info službo, sanitarije, rganizira ga lahko 5 članski organ odbor.

**SPLOŠNO ŠPORTNO-KULTURNA PRIREDITE** v slo jih je veliko, zanj vejajo pravila organizacijske kult prieditve. Značilnost: scenarij po min natančno kdaj kdo nastopa; umetniški program; št gledalcev je določeno s sedeži; trajanje največ 1h; organizacijski odbori manjštevlični. Poseben vidik je tudi podeljevanje nagrad: bloudkova, športnik leta. Priznanja pa naj bi podeljeval član ali predsednik te organizacije.

**KONGRES** inštitut preverjanja splošno sprejetih programskih usmeritev v preteklosti ter sprejemanje globoalnih, azvojnih smeri neke organizacije za določeno prihodnje obdbje. **SIMPOZIJ** je znanstveno strokovni zbor z domačo ali mednarodno zasedbo udeležencev (šp mladih). Bistvo je, da udeleenci podajo najnovejše info z raziskovalnega področja na osrednjo temo simpozija.

**SEMINAR** je sestanek s povdarkom na izobraževanju ali izpopolnjevanju, ima strokovno podlago.

**TEČAJ** je posebna večdnevna ali večtedenska oblika strokovnega izpopolnjevanja ali izobraževanja, udeleženci se ponavadi seznanijo z novo snovjo.

**POSVETOVANJE** je strokovni sestanek vabljenih, na katerem udeleženci razpravljajo o največ 3 temah in oblikujejo o njih skupna stališča in izmenjujujejo poglede na določeno temo.

**TEKMOVANJE** je najbolj razširjena oblika prireditev v športu in temelji na enem izmed primarnih elementov športa—tekmi. Ima svoje zakonitosti in posebnosti—pravila in oravilnike. A) predpisi in oznake za tekmovalce (pravila in pavilniki predpisujejo vsa šp tekmovalca na em načelu je asnovana tudi vsa organiziranost športa. Vse podrobnosti v zvezi s tekmovalci morajo biti dogovorjene in zapisane pred zaetkom tekmovalca in deleženci z odločitvami seznanjeni in jih upoštevati. Pritožbe urejajo organi posamezne ejavnosti, panoge oz tekmovalca lahko pa tudi arbitraže. B) Vrste tekmovalca: prvenstvena (ki jih za društvo, občino, evropo razpisuje le za to pristojen organ s pravico sodelovanja v hirearhiji tekmovalca; tu se izkažejo prvaki določene panoge) in prijateljska (razpisujejo jih vsi noslici šp dejavnosti, športniki se zbirajo zaradi druženja razvedrila in izboljšanja znanja); velika (so tista, ki zajemajo splošni interes, pripravljenst medijev, zapleteno organizacijo in imajo resne cilje. Pomen je še odziv gledalcev, tradicija in interes gospodarstva) in mala, odprtega ali zaprtega tipa; kakovostna (cilj: kakovostni doseži) in množična(cilj je množičnost); globalna (nastopajo tekmovalci v različnih panogah, sočasno na različnih terenih;OI) ter enovita (le ena panoga v določenem času in prostoru). Poleg tega so tekmovalca različna tudi glede na: strokovni namen (prvenstvena, prijateljska, izbirna, propagandna, posebna); dosežek posameznika, moštva, ekipe (rezultat vsakega posameznika); moštva (seštevek posameznika ter njihov skupni rezultat); ekipna (rezultat celotne ekipe); št ponavljanj (enkratna, večkratna, stalno ponavljajoča); starostne kategorije in spol (v določenem letu dopolniti x let); hiearhijo orga športa (društvena, krajevna, občinska, republiška, mednarodna); kolearski as izvedbe ( gede na letni čas); težavnost organizacije (zelo, zahtevna in manj zahtevna); poseben poloaj nastopajočih (tek invalidov, tek OŠ, SŠ, delovske šp igre. C) Organizacija tekmovalca osnove organizacije (upoštevati vsa splošna načela prirediev); model organizacijskega odbora: (pododbor za strokovne in eh naloga, podod za gosp in finančne zadeve; za gradnjo ali obnovo objektov; za sprejem in nastanitev; za propagando; za protokol; za zdravstveno varstvo; za medije; za službe varnosti; za splošne teh zadeve); organigram organiz dbora (5-7članov, trije so komisija za vodenje tekmovalca, 1-2 komisija a PP, trije člani komisija za teh posle); razpisi ( za prevzem organizacije tekmovalca; splošni (naziv prireditelja, organizator, čas in kraj, oblika tekmovalca, progam in discipline, starost, pravica udeležbe, način točkovanja, kraj čas in način žrebanja, rok prijav, način financiranja nastopajočih, nagrade, pravila pritožb); podrobni razpis tekmovalca (vsebuje: kdo, kakšno, udeležence, kdaj, financiranje, pogoji tekmovalca); žrebanje (št številka, ime posameznika, ekip, reprezentanc, št za celo moštvo, prvo številko, dvojno žrebanje)

